

Lectio Divina segédanyag

C év - Lk 10,25-37

A Szentmise evangéliumi szakaszához

Szerkesztési munka végrehajtói:

Biblikus nézőpont:

Asztalos Gábor, Geiszelhardt Sára, Nyúl Viktor,

Liturgikus nézőpont

Mohay Réka

Patrisztikus nézőpont

Asztalos Livia

Pedagógiai nézőpont:

Csonka Laura, Roszkopf Rita

Szemlélődési nézőpont

Mohay Réka

Szerkesztő

Asztalos Livia

Tanítóhivatali nézőpont

Révai László,

Sárszegi Judit

Lektorálta: Nyúl Viktor

+ EVANGÉLIUM Szent Lukács könyvéből

A főparancs: a szeretet parancsa. Minden ember felebarátom!

Abban az időben egy törvénytudó odalépett Jézushoz, hogy próbára tegye őt: „Mester – szólította meg –, mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?” Jézus így felelt: „Mit mond erről a törvény? Mit olvasol benne?” A törvénytudó így válaszolt: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, felebarátodat pedig, mint saját magadat.” Jézus ezt mondta neki: „Helyesen feleltél. Tedd ezt, és élni fogsz.”

A törvénytudó igazolni akarta magát, ezért megkérdezte Jézustól: „De hát ki az én felebarátom?” Jézus történettel felelt a kérdésre: „Egy ember Jeruzsálemből lement Jerikóba. Rablók kezébe került. Ezek kifosztották, véresre verték, és félholtan otthagyták.

Egyszer csak egy pap jött lefelé az úton. Észrevette, de elment mellette. Azután egy levita jött arra. Ő is meglátta, de elment mellette. Végül egy szamaritánusnak is arra vitt az útja. Amikor megpillantotta, megesejt rajta a szíve. Odament hozzá, olajat és bort öntött sebeire, és bekötözte, majd pedig felültette teherhordó állatára, elvitte egy vendégfogadóba és gondoskodott róla. Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadónak ezzel a kéréssel: Viseld gondját, és ha többet költenél rá, visszatérve megadom neked.

Mit gondolsz, e három közül ki volt az igazi felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?” A törvénytudó így válaszolt: „Aki irgalmasságot cselekedett vele.” Jézus így folytatta: „Menj és te is hasonlóképpen cselekedjél!”

1. Lectio – olvasás

1.1. Biblikus vonal

1.1.1. Görög szöveg szó szerinti fordítása

²⁵Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

És, íme egy törvénytudó fellépett próbára téve őt mondva: „Mester, mit cselekedve fogom örökölni az örök életet?”

²⁶ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

Ő pedig mondta neki: „Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod?”

²⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης [τῆς] καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Ő pedig felelve mondta: „Szeretni fogod az Urat a te Istenedet teljes szívedből, és teljes lelkeddel, és teljes erőddel, és teljes értelmekkel, és felebarátodat, mint tenmagadat.”

²⁸ εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει καὶ ζήση.

Mondta pedig neki: „Helyesen feleltél: ezt tedd, és élni fogsz!”

²⁹ ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτόν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον;

Ő pedig akarva igazolni magát mondta Jézusnak: „És ki az én felebarátom?”

³⁰ Ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄνθρωπός τις κατέβαινε ἀπὸ Τερουσαλήμ εἰς Τεριχὼ καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ.

Felelve Jézus mondta: „Egy ember lement Jeruzsálemből Jerikóba, és rablók kezébe került, és akik levetkőztetve őt, és ütéseket adva elmentek ott hagyva félholtan.

³¹ κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινε ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν·

Történetesen pedig egy pap lement azon az úton, és látva őt elment mellette.

³² ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης [γενόμενος] κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

Hasonlóan pedig egy levita is (lőn) át a helyen menve, és látva, elment mellette.

³³ Σαμαρίτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη,

Egy szamaritánus pedig utazva ment arra felé, és látva zsigereiben megrendült,

³⁴ καὶ προσελθὼν κατέδρασε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτήνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

És odamenve bekötötte a sebeit, ráöntve olajat és bort, ráültetve pedig őt a saját állatára, elvitte őt a fogadóba, és gondoskodott róla.

³⁵ καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν ἔδωκεν δύο δηνάρια τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὃ τι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.

És másnap előnéve adott két dénárt a fogadosnak, és mondta: „Gondoskodj róla, és, amit még költesz, én, amikor visszatérek, meg fogom adni neked!”

³⁶ τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἔμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς;

„E három közül ki látszik számodra, hogy felebarátja volt annak, aki a rablók kezébe került?”

³⁷ ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Τησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Ő mondta pedig: „Aki irgalmasságot tett velem.” Mondta pedig neki Jézus: „Menj, és te cselekedj hasonlóképpen!”

1.1.2. Legfontosabb magyar fordítások

Nova Vulgata

Szent István Társulati Biblia

Jeromos fordítás

Békés-Dalos Újszövetségi Szentírás

Károli Gáspár revideált fordítása

Simon Tamás László O.S.B. Újszövetség-fordítása

²⁵Et ecce quidam legis peritus surrexit tentans illum dicens: “ Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? ”.

²⁵Egy törvénytudó felállt, hogy próbára tegye. „Mester – szólította meg –, mit tegyek, hogy eljussak az örök életre?”

²⁵Ekkor fölállt egy törvénytudó, hogy próbára tegye, és így szólt: »Mester! Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?«

²⁵Akkor odalépett egy törvénytudó és próbára akarta tenni. „Mester, monda, mit tegyek, hogy eljussak az örök életre?”

²⁵És ímé egy törvénytudó felkele, kísértvén őt, és mondván: Mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet vehessem?

²⁵Ekkor előállt egy törvénytudó, hogy próbára tegye, és így szólt:

– Mester, mit kell tennem, hogy részem legyen az örök életben?

²⁶At ille dixit ad eum: “ In Lege quid scriptum est? Quomodo legis? ”.

²⁶Megkérdezte tőle: „Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod?”

²⁶Ő ezt válaszolta neki: »Mi van írva a törvényben? Hogyan olvasod?«

²⁶Ő megkérdezte: „Mit szab meg a törvény? Hogyan olvasod?”

²⁶Ő pedig monda annak: A törvényben mi van megírva? mint olvasod?

²⁶Így felelt neki:

– A Törvényben mi van megírva? Hogyan olvasod?

²⁷Ille autem respondens dixit: “ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua et proximum tuum sicut teipsum ”.

²⁷Így válaszolt: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, felebarátodat pedig, mint saját magadat.”

²⁷Az így felelt: »Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, minden erődből és egész elmédből; felebarátodat pedig, mint önmagadat.« (MTörv 6,5; Lev 19,18)

²⁷Az így válaszolt: „Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, minden erődből és teljes elmédből; felebarátodat pedig, mint önmagadat.”

²⁷Az pedig felelvén, monda: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és minden erődből és teljes elmédből; és a te felebarátodat, mint magadat.

²⁷Az így válaszolt:

– Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint önmagadat!

²⁸Dixitque illi: “ Recte respondisti; hoc fac et vives ”.

²⁸„Helyesen feleltél. Tégy így, és élni fogsz!” – válaszolta neki.

²⁸Erre ő így szólt: »Helyesen feleltél! Tedd ezt, és élni fogsz.«

²⁸„Helyesen feleltél, dicsérte meg, tégy így és élni fogsz.”

²⁸Monda pedig annak: Jól felelél; ezt cselekedd, és élsz.

– ²⁸Helyesen feleltél – mondta neki. – Tedd ezt, és élni fogsz!

²⁹Ille autem, volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: “ Et quis est meus proximus? ”.

²⁹De az igazolni akarta magát, ezért megkérdezte Jézustól: „Kit tekintsek felebarátomnak?”

²⁹De az igazolni akarta magát, ezért megkérdezte Jézust: »De ki az én felebarátom?«

²⁹Ő azonban igazolni akarta magát és tovább kérdezte Jézust: „De ki az én felebarátom?”

²⁹Az pedig igazolni akarván magát, monda Jézusnak: De ki az én felebarátom?

²⁹Az viszont igazolni akarta magát, és ezt mondta Jézusnak: – És ki az én felebarátom?

³⁰Suscipiens autem Iesus dixit: “ Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum et, plagis impositis, abierunt, semivivo relicto.

³⁰Erre Jézus átvette a szót: „Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba ment. Rablók kezébe került. Ezek kifosztották, véresre verték, és félholtan otthagyták.

³⁰Jézus akkor így kezdett beszélni: »Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba ment, és rablók kezébe került. Azok kifosztották, véresre verték, majd félholtan otthagyták és eltávoztak.

³⁰Erre Jézus vette át a szót: „Egy ember lement Jeruzsálemből Jerikóba. Rablók kezére került, azok kifosztották, véresre verték és félholtan otthagyták.

³⁰Jézus pedig felelvén, monda: Egy ember megy vala alá Jeruzsálemből Jerikóba, és rablók kezébe esék, a kik azt kifosztván és megsebesítvén, elmenének, és ott hagyák félholtan.

³⁰Jézus értette a kérdést, és válaszolt:

– Egy ember ment le Jeruzsálemből Jerikóba. Rablók kezébe került, akik elvették ruháit, megverték, azután félholtan otthagyták, és elmentek.

³¹*Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via et, viso illo, praeterivit;*

³¹Történetesen egy pap tartott lefelé az úton. Észrevette, de elment mellette.

³¹Történetesen egy pap ment azon az úton lefelé; látta, de továbbment.

³¹Egy pap jött lefelé az úton, észrevette, de továbbment.

³¹Történet szerint pedig megy vala alá azon az úton egy pap, a ki azt látván, elkerülé.

³¹Történetesen egy pap ment azon az úton Jeruzsálemből, de amikor meglátta, elkerülte.

³²*similiter et Levita, cum esset secus locum et videret eum, pertransiit.*

³²Ugyanígy közeledett egy levita is. Látta, de továbbment.

³²Hasonlóképpen egy levita is, amikor ahhoz a helyhez ért és látta őt, elment mellette.

³²Később egy levita jött arra, meglátta, de ő is elment mellette.

³²Hasonlóképpen egy Lévitá is, mikor arra a helyre ment, és azt látta, elkerülé.

³²Hasonlóképpen egy levita is odaért arra a helyre, és amikor meglátta, a másik oldalon továbbment.

³³*Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum et videns eum misericordia motus est,*

³³Végül egy szamariainak is arra vitt az útja. Amikor meglátta, megesejt rajta a szíve.

³³Arra ment egy szamaritánus is. Amikor odaért hozzá és meglátta, megesejt rajta a szíve.

³³Végül egy szamaritánusnak is arra vitt az útja. Mikor megpillantotta, megesejt rajta a szíve.

³³Egy samaritánus pedig az úton menvén, odaért, a hol az vala: és mikor azt látta, könnyöretességre indula.

³³Egy úton lévő szamaritánus pedig, amikor odaért és meglátta, megszánta.

³⁴*et appropians alligavit vulnera eius infundens oleum et vinum; et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et curam eius egit.*

³⁴Odament hozzá, olajat és bort öntött a sebeire és bekötözte, magát az embert pedig felültette teherhordó állatára, elvitte egy fogadóba és ápolta.

³⁴Odalépett hozzá, olajat és bort öntött a sebeire, és bekötözte; azután föltette teherhordó állatára, elvitte egy fogadóba és ápolta.

³⁴Odament hozzá, olajat és bort öntött sebeire és bekötözte azokat. Aztán föltette teherhordó állatára, szállására vitte és gondját viselte.

³⁴És hozzájárulván, bekötöze annak sebeit, olajat és bort töltvén azokba; és azt felhelyezvén az ő tulajdon barmára, vivé a vendégfogadó házhoz, és gondját viselé néki.

³⁴Odament hozzá, olajat és bort öntött sebeire, és bekötözte őket. Aztán feltette a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és ápolta.

³⁵Et altera die protulit duos denarios et dedit stabulario et ait: "Curam illius habe, et, quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi".

³⁵Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadónak ezzel a kéréssel: Viseld gondját, és ha többet költenél, visszatérve megadom neked.

³⁵Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadónak, és ezt mondta: 'Viseld gondját neki, és ha többet költenél, amikor visszatérek, megadom neked.'

³⁵Másnap reggel elővett két dénárt és a gazdának adta e szavakkal: viseld gondját. Amivel többet költesz rá, megadom neked, amikor visszatérek.

³⁵Másnap pedig elmenőben két pénzt kivévén, adá a gazdának, és monda néki: Viselj gondot rá, és valamit ezen fölül reáköltesz, én mikor visszatérek, megadom neked.

³⁵Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadónak, és azt mondta neki: „Viselj rá gondot, és ha valamit még ráköltesz, amikor visszatérek, megadom neked.”

³⁶Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? ”.

³⁶Mit gondolsz, e három közül ki volt az igazi felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?”

³⁶Mit gondolsz, e három közül melyik lett a felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?«

³⁶Mit gondolsz, e három közül melyik a felebarátja annak, aki a rablók kezére került?”

³⁶E három közül azért kit gondolsz, hogy felebarátja volt annak, a ki a rablók kezébe esett?

³⁶E három közül mit gondolsz, melyik lett felebarátja a rablók kezébe esett embernek?

³⁷At ille dixit: " Qui fecit misericordiam in illum ". Et ait illi Iesus: " Vade et tu fac similiter " .

³⁷„Aki irgalmas szívű volt iránta” – felelte. Jézus így folytatta: „Menj és tégy te is hasonlóképpen.”

³⁷Az így felelt: »Az, aki irgalmasságot cselekedett velem.« Jézus erre azt mondta neki: »Menj, és te is hasonlóképpen cselekedjél!«

³⁷„Aki irgalmasságot cselekedett velem” – felelte az. Jézus így szólt hozzá: „Menj és tégy hasonlóképpen.”

³⁷Az pedig mondta: Az, a ki könyörült rajta. Monda azért neki Jézus: Eredj el, és te is a képen cselekedjél.

– ³⁷Az, aki irgalmas volt hozzá – válaszolta. Jézus erre ezt mondta neki:

– Menj, te is cselekedj hasonlóképpen!

1.1.3. Behatárolás

Jézusnak a Jeruzsálem felé vezető útja során írja le az evangélista a törvénytudóval való találkozását, akinek a kérdésére a Mester előbb a törvényre utal (Lk 10,25-29), majd elbeszéli az irgalmas szamaritánusról szóló példázatot (Lk 10,30-37). Ez utóbbi egyedül Lukácsnál található meg. Ez a párbeszéd keretbe foglalt két részlet tartalmilag szorosan összefügg egymással, egy perikópát alkot a Lukács-evangéliumban (Lk 10,25-37).

1.1.4. Szó szerinti üzenet

Az evangélista hangsúlyozni kívánja, hogy,

- A legfontosabb kérdés az életben az, amit feltesz a törvénytudó: Mit kell tenni, hogy örököljük az örök életet? Ebben benne rejlik, hogy az üdvösség elsősorban Isten ajándéka, amit az Úr mindenkinek, mint örökség felajánl. Ugyanakkor az embernek a földi élete során felelősen tennie is kell azért, hogy eljusson a mennyországba. A cselekedetre Jézus kétszer is felhívja a figyelmet: „Ezt tedd, és élni fogsz!” (Lk 10,28), „Menj, és te cselekedj hasonlóképpen!” (Lk 10,37)
- A kérdéseinkre a Szentírást, Isten írásba foglalt Szavát, olvasva útmutatást kapunk.
- A legfontosabb parancs a szeretet törvénye, amit ha gyakorol az ember, eljut az örök életre.

- A szeretet egyrészt azt jelenti, hogy minden emberben felfedezzük a felebarátot. Vagyis konkrétan az adott helyzetben azt kell szeretnünk, aki éppen mellettünk van. Másrészt pedig azt jelenti, hogy a másik ember felebarátjává válunk, azaz testvérként fordulunk felé.
- Jézus, mint irgalmas szamaritánus arra hív minket, hogy ne menjünk el részvét és együttérzés nélkül a másik ember baja, fájdalma, öröme mellett. Mint a Mester hajoljunk le az elesettek felé, tudjuk meghallgatni, megvigasztalni, segíteni őket lehetőségeink szerint.
- Jézust jelképezi a bajba jutott ember is a történetben, aki szomjazza a gondoskodó szeretetünket. Keresztényként élni azt jelenti, hogy felfedezzük a másokban, elsősorban a szegényben, a nehézségben lévőben Jézust, s testvérként fordulunk felé.

1.1.5. Kulcsszavak rövid elemzése

ὁδεύων (*hodeuón*): 'úton lenni, utazni, menni' (Lk 10,33)

κατέδησεν (*kátedészen*): 'bekötözni' (Lk 10,34)

ἐπιχέων (*epikheón*): 'ráönteni' (Lk 10,34)

Ez a három szó, ami a szamaritánus cselekedetét írja le, csupán itt található meg az újszövetségi Szentírásban (*hapax legomenon*). Ezzel az evangélista különösen is hangsúlyozza a szamaritánus tetteinek súlyát, és jelentőségét. Az irgalmas ember az, aki úton van az embertársa felé, s igyekszik enyhíteni, gyógyítani annak nyomorát.

ἐπιβιβάσας (*epibibászász*): 'ráültetni' (Lk 10,34)

Ez a kifejezés csak Lukácsnál fordul elő: a szamaritánus felteszi háta állatára a bajbajutott embert (Lk 10,34), a tanítványok felültetik Jézust egy számárra (Lk 19,35), illetve a rómaiak felrakják Pált egy öszvérre, hogy Cezáreába vigyék (ApCsel 23,24). Mindegyik esetben egy állatra ültetnek fel valakit, akit meg akarnak szabadítani (az irgalmas szamaritánus a rablók kezébe került utast, hogy gondoskodni tudjon róla; a katonák pedig Pált, hogy kimenekítsék őt egyes zsidók haragja elől), illetve, aki iránt a hódolatukat fejezik ki ezáltal (Jézus bevonulása a szent városba). Továbbá mind a három alkalommal kapcsolódik az esemény Jeruzsálemhez: a szamaritánus a Jeruzsálemből Jerikóba vezető úton teszi ezt, Jézus Jeruzsálembe megy be a számár

hátán, a rómaiak pedig ebből a városból vitetik így Pált Cezáreába a helytartóhoz. A szó tehát a szabadítás, a gondoskodás, a tisztelet szimbólumává válik, ami Jeruzsálemhez kötődik, hiszen ott halt meg és támadt fel a mindenkiről gondoskodó Jézus Krisztus, a Szabadító, akit megillet minden tisztelet és dicsőítés.

1.2. Kontextuális – kánoni párhuzamok

Párhuzamok Lukács evangéliumán belül

7,13 “Amikor az Úr meglátta, megesett rajta a szíve és megszólította: „Ne sírj!”

7,43 “Úgy gondolom, az, akinek többet elengedett” – felelte Simon. „Helyesen feleltél” – mondta neki.”

9,52 “Követeket küldött maga előtt. Ezek elindultak, s eljutottak a szamáriaiak egyik falujába, hogy szállást készítsenek neki.”

16,15 “De ő kijelentette: „Ti igaznak mondjátok magatokat az emberek előtt, az Isten azonban belelát szívetekbe. Ami az emberek szemében nagy érték, az az Isten előtt megvetést érdemel.”

18,18-20 “Egy előkelő ember megkérdezte: „Jó Mester, mit tegyek, hogy elnyerhessem az örök életet?” Jézus ezt válaszolta neki: „Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak az Isten. Ismered a parancsokat: Ne törj házasságot, ne ölj, ne lopj, ne tégy hamis tanúságot, tiszteld apádat és anyádat.”

Szinoptikus és jánosi párhuzamok

Mt 22,34-40 “Amikor a farizeusok értesültek róla, hogy a szadduceusokat is elhallgattatta, köréje gyűltek. Hogy próbára tegye, az egyik törvénytudó kérdéssel fordult hozzá: „Mester, melyik a főparancs a törvényben?” Jézus ezt felelte: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat. Ezen a két parancson alapszik az egész törvény és a próféták.”

Mk 12,28-31 “Egy írástudó is hallgatta a vitát. Amikor látta, milyen találóan megfelelt nekik, megkérdezte tőle: „Melyik az első a parancsok közül?” Jézus így válaszolt: „Ez az első: Halld, Izrael! Az Úr, a mi Istenünk az egyetlen Úr. Szeresd

Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből!
A második így szól: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat! Ezeknél nincs nagyobb parancs.”

Kánoni elemzés (párhuzamok a Szentírás más könyveiben)

Lev 18,5 “Tartsátok meg törvényeimet és parancsaimat; aki megtartja őket, élni fog. Én vagyok az Úr.”

Lev 19,18 “Ne légy bosszúálló, és ne gyűlölkj néped fiaival. Szeresd embertársadat úgy, mint magadat. Én vagyok az Úr.”

Lev 19,16.33 “Ne rágalmazd tiedet, és ne törj embertársad vérére. Én vagyok az Úr.”
“Ha idegen lakik veletek földetekon, ne bántsátok.”

MTörv 6,5 “Szeresd Uradat, Istenedet szíved, lelked mélyéből, minden erőddel!”

MTörv 10,12 “S most, Izrael, mit kíván tőled az Úr, a te Istened? Csak azt, hogy Uradat, Istenedet féld, az Ő útjain járj, szeresd, és az Úrnak, a te Istenednek szíved, lelked mélyéből szolgálj”

Józs 22,5 “Csak nagyon vigyázzatok, hogy azokat a parancsokat és törvényeket, amelyeket Mózes, az Úr szolgálja adott nektek, megtartsátok: szeressétek az Urat, a ti Isteneteket, járjatok az ő útjain, tartsátok meg a parancsait, ragaszkodjatok hozzá, s szolgáljatok neki szívetek, lelketek mélyéből.”

2Krón 28,15 “Ekkor a név szerint megjelölt férfiak felálltak, és gondjukba vették a foglyokat. Mindazokat, akik közülük mezítelenek voltak, felöltöztették a zsákmányból. Ruhát, sarut adtak nekik, étellel, itallal kínálták, sőt olajjal is megkenték őket. Azok számára, akik elerőtlenedtek, gondoskodtak számárról, és visszavezették őket testvéreikhez Jerikóba, a pálmák városába. Azután visszatértek Someronba.”

Neh 9,29 “Intetted őket, hogy térjenek vissza törvényedhez, de kevélyen ellenszegültek. Nem hallgattak parancsaidra, vétkeztek törvényeid ellen, amelyek életet adnak az embernek, ha megtartja őket. Lázadoztak ellened, megkeményítették nyakukat és nem engedelmeskedtek.”

Ez 20,21 “De a fiaik is fellázadtak ellenem, s nem igazodtak törvényeimhez, nem tartották szem előtt és nem teljesítették parancsaimat, amelyeket meg kell tartania annak, aki élni akar, s megszegték szombatjaimat. Azt gondoltam, rájuk zúdítom haragomat és kitöltöm rajtuk bosszúmat a pusztában.”

2. Meditáció – elmélkedés

2.1. Patrisztikus vonal

2.1.1. Catena Aurea

E heti szakaszunkkal kapcsolatosan az egyházatyák a következő megjegyzéseket, magyarázatokat tették:

²⁵Egy törvénytudó felállt, hogy próbára tegye. „Mester – szólította meg –, mit tegyek, hogy eljussak az örök életre?” ²⁶Megkérdezte tőle: „Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod?” ²⁷Így válaszolt: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, felebarátodat pedig, mint saját magadat.” ²⁸„Helyesen feleltél. Tégy így, és élni fogsz!” – válaszolta neki.

Alexandriai Szent Cirill: Mert voltak egyes fecsegők, akik föl s alá bóklásztak a zsidók egész földjén, és Krisztust vádolták, azt mondták, hogy ő Mózes törvényét hasztalannak tartja, maga pedig más tanításokat vezet be. A törvénytudó tehát meg akarta vezetni Jézust, hogy mondjon valamit Mózes törvénye ellen, és ezért lép Jézus elé, a célból, hogy próbára tegye őt, azáltal, hogy tanítónak szólítja, anélkül, hogy bármit is tanulni akarna tőle. És mivel az Úr már hozzá volt szokva ahhoz, hogy az emberek azzal jöttek hozzá, hogy az örök életről beszéljenek, ezért használja a törvénytudó ezt a beszédmódot. És mert alattomos módon akarta próbára tenni, ezért nem is hall mást tőle, csak azt, amit Mózes is hirdetett.

³⁶Mit gondolsz, e három közül ki volt az igazi felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?” ³⁷„Aki irgalmas szívű volt iránta” – felelte. Jézus így folytatta: „Menj és tégy te is hasonlóképpen.”

Alexandriai Szent Cirill: Miután az Úr leszögezte ezt, idevágóan kérdi a törvénytudót: A három közül ki az igazi felebarátja annak, aki a rablók kezébe került? Az pedig ezt válaszolta: Az, aki részvételt volt iránta. Mert hiszen sem a pap, sem a levita nem lett a szenvedő felebarátja, hanem az a valaki lett az, aki irgalommal volt iránta; mert értéktelen a papság méltósága és a törvény tudománya, hogyha nincs bizonyítva jó cselekedetek által.

Thomas von Aquin: Goldene Kette oder fortlaufende, ganz aus den Stellen der Kirchenväter und Kirchenschriftsteller bestehende und kunstvoll verbundene Auslegung der vier Evangelien; übers. von Johannes N. Oischinger, 7 Bde., Regensburg 1881-1883

<http://www.catena-aurea.de/ljcpenn15.html>

2.2. Tanítóhivatali vonal

2.2.1. Katolikus Egyház Katekizmusa

Örök élet

54 "Isten, aki az Ige által teremt és tart fenn mindent, a teremtett dolgokban állandóan tanúskodik az embereknek önmagáról, és ezen felül, mivel meg akarja nyitni a természetfölötti üdvösség útját, az ősszülőknek kezdettől fogva kinyilvánította önmagát." Ragyogó kegyelembe és igazságba öltöztetve, önmagával bensőséges közösségre hívta meg őket.

55 E kinyilatkoztatást ősszüleink bűne nem szakította meg. Isten ugyanis "bűnbeesésük után a megváltás ígéretével az üdvösség reményét öntötte beléjük, és szüntelenül gondját viselte az emberiségnek, hogy mindazoknak örök életet adjon, akik állhatatosan kitartanak a jóban és keresik az üdvösséget".

2820 A Lélek szerint ítélve meg a dolgokat a keresztényeknek különbséget kell tenniük Isten országa növekedése valamint a kultúra és a társadalom -- melyben élnek -- haladása között. E különbségtétel nem szétválasztás. Az ember örök életre szóló meghívása nem elnyomja, hanem megerősíti kötelességét, hogy a Teremtőtől kapott erővel és eszközökkel az igazságosságért és a békéért éljen ebben a világban.

Isten hív meg örök életre

1998 Ez az örök életre szóló meghívás természetfölötti. Teljesen Isten ingyenes kezdeményezésétől függ, mert csak Ő nyilatkoztathatja ki és ajándékozhatja Önmagát. Fölülmúlja az ember -- és minden teremtmény -- értelmi képességeit és akarati erőit.

Jézus válaszai az örök életre jutás kérdésére

2052 "Mester, mi jót tegyek, hogy örök életem legyen?" A kérdést föltevő ifjúnak Jézus mindenekelőtt azt válaszolja, hogy föl kell ismerni Istent, Őt, aki "egyedül jó", mint a legfőbb Jót, mint minden jó forrását. Azután mondja neki Jézus: "Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat", és felsorolja az embertársaink szeretetével kapcsolatos előírásokat: "ne ölj, ne törj házasságot, ne lopj, hamisan ne tanúskodjál, apádat és anyádat tiszteld". Végül pozitív módon összefoglalja mindezt: "szerezd felebarátodat, mint önmagadat" (Mt 19,16--19).

2075 "Mi jót tegyek, hogy örök életem legyen" -- "Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat." (Mt 19,16--17)

A bűn megfoszt az örök élettől

1472 Hogy az Egyház e tanítását és gyakorlatát megérthessük, tudnunk kell, hogy a bűnnek kettős következménye van. A súlyos bűn megfoszt az Istennel fönnálló közösségtől és ezért alkalmatlanná tesz az örök életre, és az ettől való megfosztottság "az örök büntetés". Másrészt minden bűn, még a legkisebb is, a teremtményekhez való rendetlen ragaszkodással jár, ami szükségessé teszi a tisztulást, akár itt a földön, akár a halál után, az úgynevezett purgatóriumban (tisztítóút, tisztítóhely). E tisztulás szabadít meg attól, amit "ideigtartó büntetésnek" nevezünk. E kétféle büntetést nem szabad valamiféle bosszúnak tartani, mellyel Isten az embert kívülről sújtja, hanem nagyon is a bűn természetéből származó valóságként kell fölfogni. Egy lángoló szeretetből fakadó megtérés létrehozhatja a bűnös teljes megtisztulását, úgyhogy semmi büntetés nem marad fenn.

1473 A bűn megbocsátása és az Istennel fönnálló közösség helyreállítása magával hozza a bűn örök büntetései elengedését. Az ideigtartó büntetések azonban megmaradnak. A keresztény embernek mindenfajta szenvedést és megpróbáltatást türelemmel viselve, és amikor eljön a nap, a halált derűs lélekkel fogadva, törekednie

kell arra, hogy a bűn ezen ideigtartó büntetéseit kegyelemnek tekintse; az irgalmasság és szeretet cselekedetei, az imádság és a különböző vezeklési gyakorlatok által igyekeznie kell, hogy teljesen levesse magáról a "régi embert" és magára öltse az "új embert".

A hit az örök élet kezdete

163 A hitnek köszönhető, hogy a boldogító látás örömét és világosságát -- ami földi zarándoklásunk célja -- szinte előre ízleljük. Akkor majd "színről színre" fogjuk látni Istent (1Kor 13,12), "úgy, amint van" (1Jn 3,2). A hit tehát az örök élet kezdete.

"Az ígéretekben számunkra tartogatott javak, melyeknek élvezetét a hit által reméljük, szinte már jelen vannak, amikor a kegyelmet mintegy tükörben szemléljük."

164 Most azonban "a hit által (...) járunk, és nem a szemléléssel" (2Kor 5,7), és Istent "tükör által, homályosan (...), tökéletlenül" (1Kor 13,12) ismerjük meg. Jóllehet a hit világos amiatt, akiben hisz, a hívő élet gyakran elhomályosul. A hit nagyon kemény próbának lehet kitéve. A világ, amiben élünk, úgy tűnik, gyakran nagyon távol van attól, ami felől a hit biztosít bennünket. A rossz, a szenvedés, az igazságtalanságok és a halál megtapasztalása ellentmondani látszik az örömhírnek. Mindezek meg tudják ingatni a hitet, és kísértéssé válhatnak számára.

165 Ilyenkor a hit tanúihoz kell fordulnunk: Ábrahámhoz, "aki a remény ellenére reménykedve hitt" (Róm 4,18); Szűz Máriához, "aki a hit zarándokútján" Fia szenvedésében részesedve egészen "a hit éjszakájáig" és az Ő sírjának éjszakájáig jutott; és a hit sok más tanújához: "Mi, akiket a tanúknak ilyen felhője vesz körül, váljunk szabaddá minden tehertől, különösen a bűntől, amely behálóz minket, és fussuk meg kitartással az előttünk lévő pályát. Emeljük tekintetünket a hit szerzőjére és bevezetőjére, Jézusra." (Zsid 12,1--2)

2002 Isten szabad kezdeményezése az ember szabad válaszát igényli; mert Isten az embert a maga képmására teremtette, és a szabadsággal együtt hatalmat adott neki

arra, hogy Őt megismerje és szeresse. A lélek csak szabadon lép a szeretet közösségébe. Isten közvetlenül érinti meg és indítja az ember szívét. Az emberbe oltotta az igazság és a jóság vágyát, melyet egyedül Ő tud beteljesíteni. Az "örök élet" ígéretei minden reményt fölülmúló módon megfelelnek ennek a vágyakozásnak:

"Azt, hogy Te a magad nagyon jó műveid után -- ámbár teljes nyugalomban alkottad őket -- megpihentél a hetedik napon, Könyved hangja jövendöli nekünk, tudniillik, hogy mi is -- azért a mi nagyon jó cselekedeteink után, mert Te ajándékoztad azokat nekünk -- az örök élet Szombatján meg fogunk pihenni Benned."

2009 A fiúvá fogadás, amely kegyelemből az isteni természet részeseivé tesz minket, Isten ingyenes igazságossága következtében valódi érdemmel ruházhat föl. Itt a jog kegyelemből fakad, szeretettel teljes jog, amely Krisztus "társörökösévé" és méltóvá tesz "a megígért örökségre, az örök életre". Jócselekedeteink érdeme az isteni jóság ajándéka. "Előbb adatott a kegyelem, most megfizetik az érdemet. (...) Az Ő ajándékai a te érdemeid."

1020 A keresztény, aki halálát Jézuséval egyesíti, úgy nézi a halált, mint Hozzá érkezést és belépést az örök életbe. Amikor az Egyház Krisztus feloldozásának bűnbocsátó szavait utoljára elmondta a haldokló keresztény fölött, utoljára megjelölte és szent kenettel megerősítette és megadta neki a viatikumban Krisztust mint táplálékot a nagy útra, így szól hozzá szelíd bizonyossággal:

"Indulj, keresztény lélek, ebből a világból a mindenható Atyaisten nevében, aki téged megteremtett; az élő Isten Fia, Jézus Krisztus nevében, aki érted kínhalált szenvedett; a Szentlélek Úristen nevében, aki kiáradt reád! Még ma legyen részed az Úr békéjében, és legyen lakásod Istennél, az ő szent városában Nagyasszonyunkkal, Szűz Máriával, Istennek Szent Anyjával, Szent Józseffel és Isten összes angyalaival és szentjeivel együtt! (...) Térj vissza Teremtődhez, aki a föld porából alkotott téged. Amikor ebből az életből kilépsz, örvendezve siessen eléd Nagyasszonyunk, a Boldogságos Szűz Mária, az angyalok serege és Isten minden szentje. (...) Lásd meg szemtől-szembe Megváltódat, és tegyen boldoggá Isten látása örökkön örökké."

1843 A remény erényével várjuk Istentől és óhajtjuk erős bizalommal az örök életet és a kiérdemléséhez szükséges kegyelmeket.

Isten lesz minden mindenben

1050 Ha "az emberi méltóság, a testvéri közösség és a szabadság javait, tudniillik a természet és az emberi munka jó gyümölcseit az Úr Lelkében és az Úr parancsa szerint elterjesztettük a földön, egyszer újra meg fogjuk találni, de már megtisztítva minden szennytől, tündöklően és megdicsőülve, akkor, amikor Krisztus átadja az Atyának az örök és egyetemes országot". Akkor Isten lesz "minden mindenben" (1Kor 15,28) az örök életben:

"Az élet valójában és igazában az Atya, aki a Fiú által a Szentlélekben forrásként árasztja mindenkire a mennyei javakat: és jósága által nekünk, embereknek is az örök élet javait igazmondóan megígérte."

1060 Isten Országá az idők végén fogja elérni a maga teljességét. Az egyetemes ítélet után a testben és lélekben megdicsőült igazak örökké uralkodni fognak Krisztussal, és a világmindenség is átalakul. Akkor Isten lesz "minden mindenben" (1Kor 15,28) az örök életben.

A felebarát

1878 Az összes emberek ugyanazt a meghívást kapták: közös végső céljuk Isten. Bizonyos hasonlóság van az isteni személyek közötti egység és azon testvériség között, amit az embereknek egymás között kell megvalósítaniuk igazságban és szeretetben. A felebaráti szeretet elválaszthatatlan az Isten iránti szeretettől.

1931 Az emberi személy tisztelete föltételezi ennek az elvnek a tiszteletben tartását: "minden egyes embernek a felebarátot -- kivétel nélkül -- úgy kell tekintenie, mint saját »alteregóját«, gondoskodva elsősorban az életéről és a hozzá szükséges

eszközökről". A saját erejével semmiféle törvényhozás nem tudja kizárni a félelmeket, az előítéleteket, a gőg és a vak önszeretete (egoizmus) magatartását, amelyek ellenkeznek a valóban testvéri társadalom berendezkedésével. E cselekvésmódokat csak a szeretet szünteti meg, mely minden emberben megtalálja a "felebarátot", a testvért.

1932 A kötelesség, hogy mások felebarátja legyünk és tevékenyen szolgáljunk nekik, még sürgetőbbé válik, ha a szóban forgó személyek bármilyen szempontból különösen ínséget szenvedők. "Amit a legkisebb testvéreim közül egynek is tettetek, nekem tettétek" (Mt 25,40).

1933 Ugyanez a kötelesség kiterjed azokra is, akik másként gondolkoznak vagy cselekednek, mint mi. Krisztus tanítása oly messzire megy, hogy a bántások bocsánatát kéri, és a szeretet parancsát, mely az új Törvény sajátossága, kiterjeszti valamennyi ellenségre. Az evangélium szellemében történő szabadítás összeegyeztethetetlen az ellenségnek mint személynek gyűlöletével, de nem a rossz gyűlöletével, amit az mint ellenség művel.

2447 Az irgalmasság cselekedetei azok a karitatív cselekedetek, melyekkel felebarátunk segítségére sietünk testi és lelki szükségleteiben. A tanítás, a tanácsadás, a vigasztalás, a bátorítás az irgalmasság lelki cselekedetei, miként a megbocsátás és a türelmes elviselés is. Az irgalmasság testi cselekedetei az éhezőknek ételt adni, a hajléktalanoknak szállást adni, a ruhátlanokat fölruházni, a betegeket és börtönben levőket látogatni, a halottakat eltemetni. E tettek közül a szegényeknek adott alamizsna a testvéri szeretet egyik fő tanúságtétele, ugyanakkor az igazságosság gyakorlása, amely tetszik Istennek:

"Akinak két ruhája van, az egyiket adja oda annak, akinek egy sincs; s akinek van ennivalója, tegyen hasonlóképpen" (Lk 3,11). "Adjátok oda inkább, ami benne van, a rászorulóknak, és akkor tiszták lesztek egészen" (Lk 11,41). "Ha valamelyik testvérnek nem volna ruhája és nem volna meg a mindennapi tápláléka, és egyiktek így szólna hozzá: »Menj békében, melegedj, és lakjál jól«, de nem adnátok meg neki, amire testének szüksége van, mit használna?" (Jak 2, 15--16)

Isten és a felebarát szeretete

1822 A szeretet az az isteni erény, amellyel Istent önmagáért mindenekfölött szeretjük, felebarátunkat pedig úgy szeretjük, mint önmagunkat, Isten szeretetéért.

1825 Krisztus irántunk való szeretetből halt meg, amikor még "ellenségek" (Róm 5,10) voltunk. Az Úr megköveteli tőlünk, hogy úgy szeressük, mint Ő, ellenségeinket is, hogy a legtávolabbinak is felebarátja legyünk; hogy mint Őt szeressük a kicsinyeket és a szegényeket.

1844 A szeretet erényével Istent mindenekfölött, a felebarátunkat pedig, mint önmagunkat, Isten szeretetéért szeretjük. Ez a "tökéletesség köteléke" (Kol 3,14) és minden erény formája.

2055 Amikor megkérdezik tőle: "Melyik a főparancs a törvényben?" (Mt 22,36), Jézus így válaszol: "Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat. Ezen a két parancson alapszik az egész törvény és a próféták" (Mt 22,37--40). A Tízparancsolatot a szeretet e kettős és egyetlen parancsának fényében kell értelmeznünk, mely a Törvény teljessége:

"Hiszen a parancs: ne törj házasságot, ne ölj, ne lopj, a másét ne kívánd, s ami egyéb parancs még van, mind ebben az igében foglaltatik össze: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. A Törvény tökéletes teljessége tehát a szeretet." (Róm 13,9--10)

2093 Az Isten szeretetébe vetett hit magában foglalja a meghívást és a kötelezettséget arra, hogy őszinte szeretettel válaszoljunk az isteni szeretetre. Az első parancsolat arra kötelez, hogy Istent mindenekfölött szeressük, és minden teremtményt Ő általa és Őmiatta szeressünk.

Irgalmasság

1465 Amikor a pap a bűnbocsánat szentségét kiszolgáltatja, a jó Pásztor szolgálatát végzi, aki keresi az elveszett bárányt; az irgalmas szamaritánusét, aki bekötözi a sebeket; az atyáét, aki a tékozló fiúra vár és visszatértekor szeretettel fogadja; az igazságos bíróét, aki személyválogatás nélkül hoz igazságos és irgalmas ítéletet. Egyszóval a pap Isten bűnös iránti irgalmas szeretetének jele és eszköze.

2462 A szegényekkel cselekedett irgalmasság a keresztény szeretet tanúságtétele: az igazságosság Istennek tetsző gyakorlása is.

A hit cselekedetek nélkül halott

1815 A hit ajándéka megmarad abban, aki nem vétett ellene. De "a hit cselekedetek nélkül halott" (Jak 2,26). A hit a remény és a szeretet nélkül nem egyesít teljesen Krisztussal, és nem tesz teljesen Teste élő tagjává.

A szeretet gyümölcse az irgalmasság

1829 A szeretetnek gyümölcsei az öröm, a béke és az irgalmasság; jótékonyágot igényel és testvéri feddést; jóakaró; kölcsönösséget ébreszt, kitartó, anélkül hogy a magát keresné, és bőkezű; barátság és közösség:

"Ez minden cselekedetünk beteljesedése, a szeretet. Itt van a célunk: emiatt futunk; feléje futunk; ha odaérünk hozzá, meg fogunk nyugodni

2.2.2. Pápai gondolatok

Szent II. János Pál pápa: Catechesi Tradendae

Lk 10,25

8. Az egyetlen Mester

A „Mester” cím egyedül Őt illeti meg, aki így tanít. S hányszor, de hányszor szólították meg így, különösen az evangéliumokban!¹ (Közel ötven helyen szerepel ez a név a négy evangéliumban. A „Mester” címet az egész zsidó hagyomány ismerte és használta, az evangéliumban azonban új értelmet nyert, amikor Krisztus kezdte viselni, és ő maga többször is elmagyarázta, mit jelent.) A tizenkettő, a tágabb tanítványi kör és a sokaság csodálattal, bizalommal, tisztelettel telve hívta Krisztust „Mester”-nek (vö. Mt 8,19; Mk 4,38; 9,38; 10,35; 13,1; Jn 11,28). Maguk a farizeusok, a szadduceusok, az írástudók és általában a zsidók sem tagadták meg tőle ezt a címet: „Mester, jelet szeretnénk tőled látni!” (Mt 12,38). „Mester, mi jót kell tennem, hogy elnyerjem az életet?” (Lk 10,25; vö. Mt 22,16) Elsősorban azonban maga Krisztus, különlegesen ünnepélyes és jelentőségteljes percekben nevezi mesternek önmagát: „Ti mesternek és úrnak hívtok, és jól teszitek, mert az vagyok” (Jn 13,13; Mt 10,25; 26,28), sőt kifejezi, hogy egyedülálló módon mestere a tanítványoknak: „Egy a ti mesteretek, a Krisztus.”² Antiochiai Szent Ignác ezt a helyet így magyarázza: „Krisztus halálának misztériuma által kaptuk a hitet, és ebben reménykedünk, hogy Jézus Krisztusnak, a mi egyedüli tanítónknak tanítványai lehetünk.” Ezért érthető, hogy az összes emberek, minden nyelvből és népből, végig az elmúlt kétezer esztendőn keresztül, Mesterüknek szólították Krisztust, és a maguk módján ismételték Nikodémus szavait: „tudjuk, hogy Istentől jött tanító vagy!” (Jn 3,2)

Javunkra válik, ha a korunk hitoktatására vonatkozó megfontolásaink elején emlékezetünkbe idézzük a tanító Krisztus alakját, aki egyszerre főséges és barátságos, megindítja és bátorítja a lelket. A tanító Krisztus képét, akit az

¹ Közel ötven helyen szerepel ez a név a négy evangéliumban. A „Mester” címet az egész zsidó hagyomány ismerte és használta, az evangéliumban azonban új értelmet nyert, amikor Krisztus kezdte viselni, és ő maga többször is elmagyarázta, hogy mit jelent.

² Mt 23,8. Antiochiai Szent Ignác ezt a helyet így magyarázza: „Krisztus halálának misztériuma által kaptuk a hitet, és ebben reménykedünk, hogy Jézus Krisztusnak, a mi egyedüli tanítónknak tanítványai lehetünk.” (Epistola ad Magnesios IX, 1.)

evangéliumok pontosan körvonalaztak, s az első keresztény századok művészete többször is ábrázolt.³

Szent II. János Pál pápa: Dives in misericordia

Lk 10,30-37

Prédikációinak fő témája az irgalom

15. Jézus ezért tette prédikációinak is egyik fő témájává az irgalmat, hogy bemutassa a jelenvaló Istent, aki Atya, szeretet és irgalom. Amint más témakörökben is szokta, az irgalomról is „parabolákban”, példabeszédekben szól, mivel ez a kifejezési forma jobban föltárja a mondottak természetét. Elegendő emlékeznünk a tékozló fiú,⁴ az irgalmas szamaritánus,⁵ vagy a gonosz szolga⁶ példabeszédére. De ezeken kívül is számtalan helyet találunk Krisztus tanításában, melyek mindig új módon világítják meg a szeretetet és az irgalmat. Gondoljunk csak a jó pásztorra, aki elmegy, hogy megkeresse az eltévedt bárányt,⁷ vagy az asszonyra, aki fölforgatja a házat, hogy megtalálja elveszett drachmáját.⁸ Az evangélisták közül Lukács az, aki részletesen kibontja Krisztus tanításának e fejezetét, és ezzel kiérdemelte, hogy művét az „irgalmasság evangéliumának” nevezzük.

Szent II. János Pál pápa: Reconciliatio et poenitentia

vö. Lk 10,27

16. SZEMÉLYES BŰN ÉS KÖZÖSSÉGI BŰN

A bűn, igazi és sajátos értelemben, mindig *egy személy aktusa*, mert az egyes ember szabadságának cselekedete, és tulajdonképpen nem egy csoporté vagy egy közösségé. Ez az ember függvénye lehet bizonyos súlyos külső adottságoknak, azok

³ A tanító Krisztus ábrázolása már a római katakombákban megkezdődött. A III-IV. század római és bizánci mozaik-művészetének is kedvelt témája volt. A középkori nagy román és gótikus katedrálisokban szoborként jelenik meg.

⁴ Lk 15,11-32

⁵ Lk 10,30-37

⁶ Mt 18,23-35

⁷ Mt 19,12; Lk 15, 3-7

⁸ Lk 15,8

terhelhetik és űzhetik, hiszen hajlamok, terheltség és szokások nehezednek rá, melyek az ő személyes szociális helyzetéből adódnak. Számos esetben ezek a külső és belső tényezők enyhíthetik az ember bűnét és felelősségét. De hitigazság, melyet a tapasztalat és az értelem is megerősít, hogy az emberi személy szabad. Ezt az igazságot nem mellőzhetjük, és egyesek bűnét nem háríthatjuk külső körülményekre, struktúrákra, rendszerekre vagy más személyekre. Ez azt jelenti, hogy a személy méltóságát és szabadságát rombolnánk szét, mely egyúttal az elkövetett bűnért való felelősségben is mutatkozik. Semmi sincs az emberben, ami olyan személyes és közölhetetlen volna, mint az erény érdeme és a bűnért való felelősség.

A bűnnek, melyet egy személy elkövet, első és legfontosabb hatása *magára a bűnösre terjed ki*: Istenhez való viszonyára, az emberi élet legmélyebb alapjára; azután lelki életére: akarata gyengül és értelme elhomályosodik. Ezen a ponton fel kell vetnünk a kérdést, hogy azok, akik a szinódus előkészítésében és munkájában részt vettek, milyen alapon hivatkoztak a *szociális bűnökre*. Ez a kifejezés és a benne jelzett fogalom különböző módon értelmezhető.

Ha *szociális bűnről* beszélünk, ez mindenekelőtt annak elismerését jelenti, hogy mindenki személyes bűne – titokzatosan és rejtetten, de az emberi szolidaritás miatt mégis reálisan és konkrétan – valamilyen módon mindenkire hatással van. Vallási téren ez a *szentek egyességének*, ennek a mély és csodálatos titoknak a vetülete, amelyről valaki azt mondta: „Minden lélek, mely magasabbra tör, emeli a világot is”.⁹ A *felemelés eme törvényének* – sajnálatosan – megfelel a *süllyedéstörvénye*, amelynek alapján beszélhetünk a *bűn közösségéről is*: ha egy lélek bűnbe merül, lealacsonyítja az Egyházat és bizonyos szempontból az egész világot is. Más szavakkal: nincs olyan bűn – legyen az bármilyen intim és titkos és szigorúan személyes –, mely kizárólag az elkövetőt érintené. Bármely bűn nagyobb vagy kisebb hevességgel, több-kevesebb kárral kihat az egész egyházi közösségre és az emberiség családjára. Ebben – az elsőként említett értelemben – minden bűn kétségtelenül magán viseli a szociális bűn jellegét.

De egyes bűnök már tartalmuknál fogva a felebarát (vagy az Evangélium szavával a testvér) ellen irányulnak. Ezek Istent sértik, mert a felebarátnak ártanak.

Ezeket *szociális bűnöknek* nevezzük, és ez adja a második értelmezést. Ebben az értelmezésben *szociálisak* a felebaráti szeretet ellen elkövetett vétkek, különösen Krisztus törvényében, mert itt arról a második parancsról van szó, „mely az elsőhöz hasonló”.¹⁰ Ugyancsak *szociális bűn*, ami az igazságosság ellen irányul, akár személy

⁹ Ez a kifejezés Elisabeth Leseur francia íróától való. *Journal et pensées de chaque jour*. Ed I. de Gigord, Paris 1918. 31. old.

¹⁰ vö. Mt 22,39; Mk 12,31; Lk 10,27.

és személy, személy és közösség vagy közösség és személy vonatkozásában. Minden bűn szociális, mely az emberi személy jogait sérti, kezdve az élethez való jogtól – itt nem lehet kivétel a születendő gyermek joga sem – az egyesek testi épsége ellen irányuló dolgokig minden, ami mások szabadságát korlátozza, különösen az Istenben való hitet és az ő tiszteletének oly fontos szabadságát; a felebarát méltóságát és tiszteletét érintő bűnök. Közösségi minden bűn, amely a közjót és annak feltételeit sérti, az állampolgárok jogainak és kötelességeinek tág területén. *Szociális* bűn terheli a felelős politikusokat, közigazdászokat, a munkaügyi intézőket, akik rendelkezéseikkel vagy mulasztásukkal – bár megtehetnék – nem fáradoznak kellő okossággal a közjólét emelésén a követelményeknek és a lehetőségeknek megfelelő reformokkal; és a dolgozókat is, akik nem teljesítik munkahelyi kötelességüket, akár távolmaradással, akár szervezetlen munkával, ki nem használva a lehetőségeket, melyek nekik maguknak, családjuknak és az egész társadalomnak javát szolgálhatná. A *szociális bűnök* harmadik csoportjába sorolhatnók az emberi közösségek közötti viszonyokat. Ezek a viszonyok nincsenek mindig összhangban Isten terveivel, aki a világban igazságot, szabadságot és békét akar egyének, csoportok és népek között. Az osztályharc *szociális rossz* annak is, aki irányítja, és annak is, aki ennek törvényeit diktálja. Ugyanígy *szociális rossz* a nemzetek alkotta szövetségek szembenállása, ország ország ellen fordulása vagy egyes országon belüli csoportok ellenségeskedése. Mindkét esetben kérdéses: vajon ilyen bajokért kit terhel az erkölcsi felelősség és kinek a bűne ez? Ehhez hozzávehető, hogy a tények és helyzetek, mint adott szociális körülmények, széles terjedelmük és gigantikus méreteik miatt, mindig személytelenek maradnak, mert okaik sokrétűek és áttekinthetetlenek. Ha itt *szociális bűnről* szólunk, akkor ennek a kifejezésnek nyilván csak analóg értelme van.

Ha bármilyen formában szólunk a *szociális bűnökről*, még ha csupán analóg értelemben is, senkit se vezessen félre, hogy az egyesek felelősségét lebecsülje; inkább fel kell ráznia mindenkinek a lelkiismeretét, hogy mindenki vállalja a maga felelősségét és az áldatlan, elviselhetetlen szituációk komoly és bátor megváltoztatását.

Mindezeket világosan és félreérthetetlenül előrebocsátva, azonnal hozzá kell fűznünk, hogy a *szociális bűnöknek* az az értelmezése,¹¹ mely tisztázatlan módon állítja szembe a *szociális bűnt* a *személyes bűnnel*, és így többé vagy kevésbé öntudatlanul is oda vezet, hogy a *személyes* bűnt legyengíti és megszünteti és csak a *szociális* bűnt és felelősséget fogadja el – nem igazolható és elfogadhatatlan akkor is, ha ma bizonyos területeken gyakran felmerül.

¹¹ vö. Hittani Kongregáció instrukciója a „Felszabadítás teológiájáról”. Libertatis nuntius, 1984. aug. 6. IV. 14-15. AAS 76, 1984. 885 és köv.

E felfogás szerint, melynek nem keresztény rendszerekből és ideológiákból való származását könnyű felismerni – mely ideológiákat ma talán olyanok is feladnak, kik egykor hivatalos védelmezői voltak –, gyakorlatilag minden bűn szociális volna abban az értelemben, hogy ezek nem annyira egy személy lelkiismeretét, hanem egy határozatlan tényt és a névtelen kollektívát terhelik, melyek lehetnek konkrét szituációk, rendszerek, társadalmak, struktúrák, intézmények.

Amikor az Egyház a bűn *szituációiról* beszél – azaz meghatározott viszonyokról vagy kisebb-nagyobb szociális csoportok, sőt egész népek vagy blokkok bizonyos kollektív magatartásformáiról, és ezeket *szociális bűnnel* vádolja –, tudatában van és hangsúlyozza, hogy a szociális bűnök ilyen esetei *egyéni bűnök* felgyülemelésének és halmozódásának gyümölcsei. Itt nagyon is azok személyes bűnéről van szó, akik jogtalanságot kezdeményeznek, pártolnak, abból hasznot húznak; akik tehetnének valamit a szociális bajok elkerülésére, megszüntetésére vagy legalább határok közé szorítására, de lustaságból, félelemből vagy cinkos egyetértő hallgatással elmulasztják ezt megtenni; akik titkos egyetértésből vagy közömbösségből csak eltűrik azt; akik menekvést keresnek abban, hogy a világot megváltoztatni úgysem tudják, valamint azok, akik el akarják kerülni a kellemetlenségeket és áldozatot, miközben állítólagos hamis magasabb rendet emlegetnek. A valóságos felelősség tehát személyekben rejlik.

Egy szituáció – akár egy intézmény, struktúra vagy közösség – önmagában nem alanya egy erkölcsi cselekedetnek, ezért önmagában erkölcsileg nem lehet jó vagy rossz.

Minden *bűnös szituáció* mögött bűnös emberek állnak. Ez annyira igaz, hogy egy ilyen szituáció szerkezete és intézményei a törvény erejétől, vagy – amint az sajnos gyakran előfordul – az erőszak törvényétől mégis változhat, e változás valójában tökéletlen és rövidéletű, hatástalan és terméketlen – ha nem épp az várttal ellenkező hatást vált ki –, ha maguk a szituációért közvetlenül vagy közvetve felelős személyek meg nem térnek.

Szent II. János Pál pápa: Christifedeles laici

Lk 10,32-34

Betegek és szenvedők

53. Az ember az öröme kapott meghívást, de minden nap megtapasztalja a szenvedés és fájdalom számtalan formáját. A sokféle szenvedéstől és fájdalomtól sújtott férfiakkhoz és nőkhöz a szinódusi atyák záróüzenetükben ezekkel a szavakkal fordultak: „Ti mindannyian, akiket a fogyasztói társadalom elhanyagol és kivet magából: betegek, testi fogyatékosok, szegények, éhezők, kivándorlók, menekültek, bebörtönzöttek, munkanélküliek, idősek, elhagyott gyermekek, magányosok; mindannyian, a háború és a társadalom engedékenységből fakadó erőszak áldozatai: az Egyház részt vesz szenvedéseitekben, és az Úr elé viszi azokat; Ő megváltó szenvedésének társaiként fogad titeket, s megváltásának fényével megvilágosítja életeteket. Bízunk bennetek, hogy az egész világot megtanítjátok, mi az igazi szeretet. A magunk részéről mindent megteszünk, hogy a társadalomban és az Egyházban elfoglalhassátok a titeket megillető helyet.”¹²

Azon a felmérhetetlen világon belül, ami az emberi szenvedés világa, figyelmünket fordítsuk mindazokra, akik különböző betegségekben szenvednek, mert tény, hogy a betegek az emberi fájdalom leggyakoribb tanúi.

Az Úr hívása mindenkihez és minden egyes emberhez szól: *a betegek is küldetést kapnak, hogy az Ő szőlejének munkásai legyenek.* A teher, ami a test tagjait gyötri és a lélek derűjét elűzi, számukra távolról sem akadály a szőlőben végzendő munkában, hanem ellenkezőleg, arra hívja őket, hogy éljék meg emberi és keresztény hivatásukat és vegyenek részt Isten Országa növekedésében, új és még *értékesebb módon.* Pál apostol kijelentése legyen a programjuk, és mindenekelőtt az a világosság, mely szemük előtt fölragyogtatja helyzetük kegyelmi jelentését: „Testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak a javára”. Pontosan ezt fölfedezve jutott el az Apostol az örömhöz: „Örömmel szenvedek értetek” (Kol 1,24). Hozzá hasonlóan sok beteg a Szentlélek örömeinek hordozójává és Jézus föltámadásának tanújává lehet „számtalan megpróbáltatás közepette” (1Tessz 1,6). Amint ezt egy testi fogyatékos a szinódusi fölszólalása során kifejezte, „nagyon fontos fölfigyelni azokra a keresztényekre, akik a betegség, fájdalom és öregség állapotában élnek. Isten őket nemcsak arra hívja, hogy fájdalmukat Krisztus szenvedésével egyesítsék, hanem arra is, hogy a megújulás erejét és a föltámadott

¹² Püspöki Szinódus VII. Általános Gyűlése (1987), Per Concilii semitas. Ad Populum Dei Nuntius, 12.

Krisztus örömét már most befogadják és másoknak is átadják.” (vö. 2Kor 10-11; 1Pét 4,13; Róm 8,18 köv.)¹³

Az Egyház, amint a *Salvifici doloris* kezdetű apostoli levélben olvasható, „Krisztus megváltó keresztyének misztériumából született. Az a feladata, hogy főként a szenvedés útján keresse a találkozást az emberrel. Ebben a találkozásban 'lesz az ember az Egyház útjává', amely a legfontosabb utak egyike.”¹⁴ Most valóban a szenvedő ember az Egyház útja, mivel mindenekelőtt magának Krisztusnak az útja, az irgalmas szamaritánusé, aki „nem ment el mellette”, hanem megesett a szenvedőn a szíve. „Odament hozzá, olajat és bort öntött a sebeire és bekötözte...” (Lk 10,32-34)

A keresztyén közösség a századok folyamán a betegek és szenvedők mérhetetlen sokaságában Jézus Krisztus vigasztalásának és gyógyító szeretetének fölfedésével és közlésével újra meg újra megvalósította az irgalmas szamaritánus evangéliumi példáját. Ez történik a betegek szolgálatának szentelt szerzetesi élet tanúságtétele és azok fáradhatatlan tevékenysége által, akik az egészségügyben dolgoznak. Manapság a katolikus kórházakban és egészségügyi intézményekben a világi Krisztus-hívók, férfiak és nők jelenléte egyre nagyobb, sőt néha teljesen kizárólagos: ők – tudniillik az orvosok és ápolók, valamint más egészségügyi dolgozók és önkéntesek – arra kapnak meghívást, hogy Krisztus és az Egyház élő képmása legyenek a betegek és szenvedők iránti szeretetben.

Szent II. János Pál pápa: Redemptoris missio

vö. Lk 10,25-28

15. Az Ország meg akarja változtatni az emberek egymáshoz való viszonyát, és lépcsőről lépcsőre megvalósul, amennyiben megtanulják egymást szeretni, megtanulnak egymásnak megbocsátani, és egymásnak szolgálni. Jézus visszanyúl az egész törvényhez, és a szeretet parancsában foglalja össze lényegét (vö. Mt 22,34-40; Lk 10,25-28). Mielőtt elbúcsúzott volna övéitől, „új parancsot” adott nekik: „Ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást” (Jn 13,14; vö. 15,12). Az a szeretet, amellyel Jézus a világot szerette, életének odaadásában érte el tetőpontját (vö. Jn 15,13), ami jelzi az Isten világ iránti szeretetét (vö. Jn 3,16). Ezért Isten országának természete: minden ember közössége egymással és Istennel.

Az Ország mindenkihez tartozik: az emberi személyekhez, a közösségekhez, az egész világmindenséghez. Ezért az országért dolgozni annyit jelent, mint az isteni

¹³ Propositio 53.

¹⁴ II. János Pál, *Salvifici Doloris* kezdetű apostoli levél, 3: AAS 76 (1984), 203.

törekvést felismerni és ápolni, amely az emberiség történelmében jelen van, és azt átformálja. Az országot építeni azt jelenti, hogy dolgozunk a gonosz minden formájától való megszabadulásért. Röviden: Isten Országa az Ő üdvözítő akaratának kinyilatkoztatása és megvalósítása teljes egészében.

Szent II. János Pál pápa: Centesimus annus

vö. Lk 10,29-37

51. Minden emberi tevékenység egy adott kultúrán belül jelenik meg, és kölcsönhatásban áll vele. De hogy az ilyen kultúra megfelelő alakot öltjön, az egész embert fel kell ölelnie, aki benne bontakoztatja ki kreativitását, értelmi képességét, a világról és az emberekről alkotott felfogását; ezenkívül benne éli meg az önuralom, a személyes áldozatvállalás és a szolidaritás képességét, valamint a készséget a közös előmozdítására. Ezért az első és legfontosabb munka az ember szívében megy végbe, a mód pedig, ahogy az ember jövője építésének szenteli magát, függ attól az elképzelésétől, amit önmagáról és saját sorsáról alkotott. Ezen a szinten *helyezkedik el az Egyház sajátos és döntő hozzájárulása* a valódi kultúrához. Az Egyház ugyanis az emberi magatartásnak azt a sajátos vonását segíti kibontakoztatni, amely kedvez a béke kultuszának, azokkal a modellekkel szemben, melyekben az ember tömegemberré válik, ahol nem ismerik fel egyéni kezdeményezésének és szabadságának szerepét, és nagyságát a küzdelemben és harcban tanúsított rátermettségével mérik. Az Egyház azzal tölti be szolgálatát, hogy *a világ teremtéséről szóló igazságot* hirdeti: ezt a világot Isten az emberek kezébe helyezte, hogy munkájukkal termékeny és tökéletesebbé tegyék; és *a megváltásról szóló igazságot* hirdeti: hogy Isten Fia minden embert megváltott és ezzel egymáshoz kapcsolta őket, minthogy felelősséggel tartoznak egymásért. A Szentírás állandóan a felebarát iránti tevékeny elkötelezettségről beszél, s hasonlóképpen a minden emberre kiterjedő kölcsönös felelősségre figyelmeztet.

Ez a kötelezettség nem korlátozódik a családra, még csak a nemzetre vagy az államra sem, hanem minden emberre kiterjed, hogy senki se érezze magát idegennek vagy közömbösnek az emberi család egy másik tagja sorsával szemben. Senki se állíthatja, hogy nem felelős felebarátja sorsáért (vö. Ter 4,9; Lk 10,29-37, Mt 25,31-46)! Az új tömegkommunikációs eszközök, amelyek közelebb hozzák egymáshoz az embereket, napjainkban szintén megkönnyítik a szükséghelyzetbe került felebarát iránti figyelmes és aggódó gondoskodást, amelynek különös jelentősége van a nemzetközi konfliktusok békés úton történő megoldási módozatainak keresésekor. Kézenfekvő

az az állítás, hogy a még a kisebb hatalmak számára is hozzáférhető tömegpusztító eszközök elrettentő hatása és az egész föld népei között létrejövő egyre szorosabb kapcsolatok igen nehezé, gyakorlatilag lehetetlenné teszik a háború következményeinek korlátok közé szorítását.

Szent II. János Pál pápa: Veritatis splendor

vö. Lk 10,25-27; Lk 10,28; Lk 10,29; Lk 10,30-37

14. Ez azonban nem azt jelenti, hogy Jézus a felebaráti szeretetet az istenszeretet elé akarná helyezni, vagy egyenesen el akarna tőle szakítani. Ennek ellenkezőjét bizonyítja a törvénytudóval folytatott dialógusa. A törvénytudónak, aki a gazdag ifjúéhoz nagyon hasonló kérdést tett föl, Jézus az *isten és a felebaráti szeretet két parancsát* idézi (vö. Lk 10,25-27) és figyelmezteti rá, hogy csak ezek megtartása vezet az örök életre: „Tedd ezt és élni fogsz” (10,28). Jellemző, hogy a parancsolatok közül épp a második kelti föl a törvénytudó kíváncsiságát és kérdését: „Ki az én felebarátom?” (10,29) A Mester az irgalmas szamaritanus példabeszédével válaszol, amely kulcs a felebaráti szeretet parancsának teljes megértéséhez (10,30-37).

A két parancsolat, melyektől „függ az egész Törvény és a Próféták” (Mt 22,40), szorosan összetartozik és kölcsönösen áthatja egymást. *Elválaszthatatlan egységüket* Jézus életével és szavaival tanúsította: küldetése a megváltó kereszten éri el tetőpontját (vö. Jn 3,14-15), mely jelzi, hogy az Atya és az emberiség iránti szeretete egymástól elválaszthatatlan (vö. 13,1).

Mind az Ó-, mind az Újszövetség kifejezetten állítja, hogy *a felebaráti szeretet nélkül*, mely a parancsolatok megtartásában válik konkréttá, *lehetetlen az igaz istenszeretet*. Szent János rendkívüli erővel írja: „Ha valaki azt mondja: „Én szeretem Istent” és gyűlöli a felebarátját, hazug az. Aki tehát nem szereti a felebarátját, akit lát, nem szeretheti Istent, akit nem lát.” (1Jn 4,20)

Az evangélista összhangban van Krisztus erkölcsi prédikációjával, mely csodálatos és páratlan módon fejeződött ki az irgalmas szamaritanus példabeszédében (vö. Lk 10,19-37) és az utolsó ítéletről szóló „beszédben”. (vö. Mt 25,31-46)

89. A hitnek erkölcsi tartalma is van: megfelelő életet szül és követel, magával hozza az isteni parancsok meghallását és megtartását. Miként János evangélista írja: »Isten világosság és nincs benne semmi sötétség. Ha azt állítjuk, hogy közösségben vagyunk vele és sötétségben járunk, hazudunk és nem igazodunk az igazsághoz...

Abból tudjuk, hogy megismertük Őt, hogy megtartjuk parancsait. Aki azt mondja: „Ismerem Őt”, de parancsait nem tartja meg, az hazug és nincs benne az igazság; de aki megtartja szavait, abban Isten szeretete valóban tökéletes. Ebből tudjuk, hogy Őbenne vagyunk. Aki azt mondja, hogy Krisztusban él, annak úgy kell cselekednie, ahogyan Ő cselekedett.« (1Jn 1,5-6; 2,3-6)

Az erkölcsi élet által válik a hit „hitvallássá”, nem csupán Isten, hanem az emberek előtt is: *tanúságot* tesz. „Ti vagytok a világ világossága – mondta Jézus ; a hegyre épített várost nem lehet elrejtteni, mécses sem azért gyújtanak, hogy véka alá tegyék, hanem lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek, akik a házban vannak. Így ragyogjon a ti világosságtok is az emberek előtt, hogy lássák jó tetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, aki a mennyekben van.” (Mt 5,14-16) Ezek a jó tettek mindenekelőtt a *szeretet tettei* (vö. Mt 25,31-46) és a hiteles szabadságé, mely önátadásból él és nyilvánul meg, *a teljes önátadásból*, miként Jézus tette, aki a kereszten „szerette az Egyházat és önmagát adta érte” (Ef 5,25). Krisztus tanúságtétele forrás, példa és minta a tanítvány tanúságtételéhez, aki arra hivatott, hogy ugyanazon az úton járjon: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl a keresztyét minden nap és kövessen engem.” (Lk 9,22) A szeretet az evangélium parancsolatai szerint eljuttathatja a hívőt a *vértanúság* végső tanúságáig. Mindig a kereszten meghalt Krisztus példája szerint: „Legyetek tehát Isten utánzóik, mint szeretett fiak – írja Pál az efezusi híveknek – és éljete a szeretetben oly módon, ahogyan Krisztus is szeretett minket és odaadta magát értünk, följárva magát Istennek, kellemes illatú áldozatul.” (Ef 5,1-2)

Szent II. János Pál pápa: Evangelium vitae

vö. Lk 10,29–37

27. Az abortuszt engedélyező törvényhozással s az eutanáziának néhol sikerrel járó törvényesítési kísérleteivel szemben szerte a világon *mozgalmak* és *kezdeményezések* *indultak az élet érdekében a társadalom fogékonyá tételére*. Amennyiben céljuk érdekében szilárd következetességgel, de erőszak nélkül járnak el, az ilyen mozgalmak hatására mind tudatosabb lesz az élet értéke és hatásosabb lesz az elkötelezettség az élet védelmére.

Ezenfölül hogyan ne emlékeznénk meg *azokról a mindennapos önzetlen szolgálatokról, az áldozatokról, elfogadásokról*, melyeket megszámlálhatatlan személy végez szeretettel a családokban, kórházakban, árvaházakban, öregotthonokban és más központokban

vagy közösségekben az élet védelmében? Az Egyház a szeretetnek ezen a frontján – Jézusnak az irgalmas szamaritánusról¹⁵ elmondott példabeszédétől vezetve és az Ő erejétől támogatva – mindig az első vonalban volt: oly sok fia és leánya, főként szerzetes nők és férfiak szentelték és szentelik magukat régi és mindig új formákban Istennek, úgy, hogy a gyengébb és rászoruló felebarát szeretetért odaadják életüket. A mélyben ezek a cselekedetek építik „a szeretetnek és az életnek azt a civilizációját”, mely nélkül a személyek és a társadalom léte elveszíti leghitelesebb emberi értelmét. Jóllehet senki sem jegyzi föl e tetteket, s legtöbbjük rejtekben marad, a hit nemcsak afelől biztosít, hogy az Atya, „aki a rejtekben is lát” (Mt 6,4), egykor majd megjutalmazza, hanem arról is, hogy már most termékennyé teszi ezeket mindenki javára maradandó gyümölcsökkel.

Hasonlóképpen a remény jelei közé kell sorolnunk a közvélemény sok rétegében jelentkező és erősödő, új és egyre inkább háborúellenes érületet, mely a népek közötti konfliktusok megoldásának eszközeként egyre inkább arra irányul, hogy hatékony, de nem „erőszakos” eszközöket találjon a fegyveres támadó megfékezésére. Ugyanezen a vonalon helyezkedik el az egyre inkább halálbüntetés-ellenes közvélemény terjedése, mely elutasítja e büntetést, mint a társadalom „törvényes védelmének” eszközét, s keresi a lehetőséget, hogy a modern társadalom hatásosan szorítsa vissza a bűnözést, oly módon, hogy ártalmatlanná teszi ugyan a vétkest, de nem fosztja meg véglegesen a javulás lehetőségétől.

Üdvözölni kell az életminőség és az ökológia felé irányuló figyelem növekedését, amit elsősorban a fejlettebb társadalmakban lehet észlelni, melyekben a személyek figyelme már nemcsak a túlélés problémáira, hanem az életföltételek átfogó jobbítására irányul. Különösen jelentős az életre vonatkozó etikai reflexió ébredése: a bioetika kialakulásával és egyre szélesebb körű fejlődésével élénkül a reflexió és a dialógus – hívók és nemhívók, és különböző vallások hívői között – olyan alapvető problémákról is, melyek az emberi életet érintik.

vö. Lk 10,25–37

41. A „ne ölj” parancsolatot, melyet magában foglal és elmélyít a felebaráti szeretet pozitív parancsa, teljes érvényességében megerősíti az Úr Jézus. A gazdag ifjúnak, aki kérdezi tőle: „Mester, mi jót kell tennem, hogy örök életem legyen?”, úgy válaszol: „Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat.”¹⁶ És elsőként idézi a „ne ölj”-t. A Hegyi Beszédben Jézus a tanítványaitól az írástudókat és a

¹⁵ vö. Lk 10,29–37

¹⁶ Mt 19,16–17

farizeusokét *fölülmúló igazságot* kíván az élet tekintetében is: „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek: Ne ölj. Aki öl, állítsák törvényszék elé. Én pedig azt mondom nektek: Már azt is állítsák törvényszék elé, aki haragszik testvérére.”¹⁷

Jézus szavaival és tetteivel tovább magyarázza az élet sérthetlenségére vonatkozó parancsolat pozitív követelményeit. Ezek már az Ószövetségben jelen voltak, ahol a törvények biztosítani és oltalmazni akarták a gyenge és fenyegetett életet: a jövevényt, az özvegyet, az árvát, a beteget, a szegényt s általában a még meg nem született életet.¹⁸ Jézussal ezek a pozitív követelmények új erőt és lendületet kaptak, s teljes terjedelmükben és mélységükben mutatkoznak meg: a *testvér* életének gondozásától (testvéren értve a családtagot, a nép tagját és az Izrael földjén élő jövevényt) az *idegennel* való törődésen át egészen az *ellenségszeretet*éig.

Az idegen már nem idegen annak, akinek – az irgalmas szamaritánus példabeszédének tanítása szerint¹⁹ – minden szükségét szenvedőt a *felebarátjának kell tekintenie* egészen addig, hogy felelősséget vállal az életéért. Az ellenség sem ellenség többé annak, akinek szeretnie kell őt²⁰ és „jót kell vele tennie”,²¹ azáltal, hogy ingyen és készségesen segítségére siet szükségében. Ennek a szeretetnek a csúcsa az ellenségéért való imádság, mely a Gondviselő Istennel tesz hasonlóvá a szeretetben: „Én pedig azt mondom nektek, hogy szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért. Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak, aki fölkelte napját jókra is, gonoszokra is, és esőt ad jóknak is, bűnösöknek is.”²²

Így Isten parancsolatának, mely az emberi életet oltalmazza, a legmélyebb szempontja az, hogy tiszteletet és szeretetet követel minden személy iránt és mindenki élete iránt. Ez az a tanítás, mellyel Pál apostol Jézus szavát visszhangozva²³ a római keresztényekhez fordul: „A parancs: ne törj házasságot, ne ölj, ne lopj, másét ne kívánd, s ami egyéb parancs még van, mind ebben az egyben foglaltatik össze: *Szeresd felebarátodat, mint önmagadat*. A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak: a törvény tökéletes teljesítése a szeretet.”²⁴

Lk 10,27

¹⁷ Mt 5,21–22

¹⁸ vö. Kiv 21,22; 22,20–26

¹⁹ vö. Lk 10,25–37

²⁰ vö. Mt 5,38–48; Lk 6,27–35

²¹ vö. Lk 6,27.33.35

²² Mt 5,44–45; vö. Lk 6,28.35

²³ vö. Mt 19,17–18

²⁴ Róm 13,9–10

„Szeresd... felebarátodat mint önmagadat”²⁵: „támogasd” az életet

75. Isten parancsolatai az élet útját tanítják nekünk. A tiltó erkölcsi törvényeknek, melyek erkölcsileg elfogadhatatlannak nyilvánítanak meghatározott cselekvéseket, feltétlen értéke van az emberi szabadság számára: mindig és mindenütt kivételek nélkül érvényesek. Megmutatják, hogy egy meghatározott magatartás választása gyökerében összeegyeztethetetlen az Isten iránti szeretettel és az Ő hasonlatosságára teremtett személy méltóságával: egy ilyen döntés nem igazolható semmiféle jó szándékkal, semmiféle következménnyel, gyógyíthatatlan ellentétben van a személyek közti közösséggel, ellentmond a saját életet Isten felé irányító alapvető döntésnek.²⁶

A tiltó erkölcsi törvényeknek már ebben az értelemben is rendkívül jelentős pozitív funkciója van: a föltétlenül parancsoló „ne” megmondja az áthághatatlan határt, melyen a szabad embernek nem szabad átlépnie, s ugyanakkor megmutatja a minimumot, melyet tiszteletben kell tartania, s melyből kiindulva számtalan „igen”-t kell kimondania, hogy fokozatosan elfoglalja a jó egész horizontját.²⁷ A parancsolatok, főként a tiltó erkölcsi törvények a kezdet és az első szükséges lépés a szabadság felé vezető úton: „A szabadság kezdete – írja Szent Ágoston – olyan gaztettektől való mentességben áll..., mint a gyilkosság, a házasságtörés, a paráznaság, a lopás, a csalás, a szentségtörés. Amikor valaki kezdi nem birtokolni ezeket a gazságokat (s ez a nem birtoklás minden keresztény ember kötelessége), kezdi fölemelni a fejét a szabadságra, de ez még nem a tökéletes szabadság, csak a szabadság kezdete.”²⁸

Lk 10,37

79. Az élet népe vagyunk, mert Isten a maga ingyenes szeretetében nekünk ajándékozta az élet Evangéliumát, s ez az Evangélium átformált és üdvözített minket. „Az élet szerzője”²⁹ drága vére árán³⁰ váltott meg minket és a keresztség fürdője által belé oltattunk³¹ mint vesszők, melyek egyetlen törzsből szívják az éltető nedvet és nyerik a termékenységet.³² A Lélek kegyelméből, „aki Úr és életet ad” bensőleg megújulva az életet szolgáló nép lettünk, s arra hívtunk, hogy ennek megfelelően éljünk.

²⁵ Lk 10,27

²⁶ Vö. KEK 1753–55; Veritatis splendor enciklika 81–82.

²⁷ vö. Mt 5,48

²⁸ In Iohannis Evangelium Tractatus, 41,10. CCL 36:363.; vö. Veritatis splendor enciklika 13.

²⁹ ApCsel 3,15

³⁰ vö. 1Kor 6,20: 7,23; 1Pt 1,19

³¹ vö. Róm 6,4–5; Kol 2,12

³² vö. Jn 15,5

Küldetésünk van: az élet szolgálatában lenni számunkra nem dicsekvés tárgya, hanem kötelesség, mely abból a tudatból fakad, hogy az a nép vagyunk, „melyet Isten szerzett magának, hogy az Ő csodatetteit hirdesse”.³³ Utunkon *a szeretet törvénye vezet és támogat minket:* az a szeretet, melynek forrása és modellje Isten emberré lett Fia, aki „halála által életre keltette a világot”³⁴.

Népként kaptuk a küldetést. Az élet szolgálatának feladata mindenkit és minden egyes hívőt kötelez. Sajátosan „egyházi” felelősség, mely az összes tagok és a keresztény közösség minden részének nagylelkű és összehangolt tevékenységét követeli. A közösségi feladat azonban nem zárja ki, nem is csökkenti az *egy-egy személy* felelősségét, akinek az Úr parancsa szól, hogy bárki ember „felebarátja legyen”: „Menj és tégy te is hasonlóképpen”.³⁵

Mindannyiunknak kötelessége hirdetni az *élet Evangéliumát, ünnepelni* a liturgiában és egész életünkben, és *szolgálni* azt a legkülönbözőbb formákban.

vö. Lk 10,29–37

87. A Krisztus királyi küldetésében való részesedés erejében az emberi élet támogatását és gyarapítását a *szeretet szolgálata* által kell megvalósítani, mely személyes tanúságtételben fejeződik ki az önkéntes szolgálatok különböző formáiban, a társadalmi mozgalmakban és a politikai elkötelezettségben. *Ez különösen sürgető igénye a jelen órának,* amikor a „halál kultúrája” oly nagy erővel száll szembe az „élet kultúrájával”, s gyakran fölülkerekedni látszik. De még ezt megelőzően olyan követelmény, mely „a szeretet által tevékeny hitből”³⁶ születik, miként Jakab levele figyelmeztet „Testvéreim, mit használ, ha valaki azt állítja, hogy van hite, de belőle fakadó tettei nincsenek? Üdvözítheti-e a hite? Ha valamelyik testvérnek nem volna ruhája és nem volna meg a mindennapi tápláléka, és egyikőtök így szólna hozzá: 'Menj békében, melegedj és lakjál jól!', de nem adnátok meg neki, amire a testének szüksége van, mit használna? Ugyanígy a hit is: ha nincsenek tettei, halott önmagában.”³⁷

A szeretet szolgálatát *sajátos lelkületnek kell mozgatnia és meghatároznia:* úgy kell törődnünk a másikkal, mint Istentől a felelősségünkre bízott személlyel. Jézus tanítványaiként arra vagyunk hivatva, hogy felebarátnak tekintsünk minden

³³ 1Pt 2,9

³⁴ A pap áldozás előtti imája a szentmisében

³⁵ Lk 10,37

³⁶ Gal 5,6

³⁷ Jak 2,14–17

embert,³⁸ előnyben részesítve azt, aki szegényebb, magányosabb, rászorulóbb. Éppen az éhezőknek, szomjazóknak, hontalannak, ruhátlanak, betegeknek, fogolynak – ugyanígy a meg nem született gyermeknek, a szenvedő vagy haldokló öregnek – nyújtott segítség lehetőség arra, hogy Jézusnak szolgáljunk, miként Ő maga mondta: „Valahányszor megtettétek egynek a legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek”.³⁹ Éppen ezért nem vehetjük hallatlanba Aranyszájú Szent János mindig aktuális fölhívását és ítéletét: „Tisztelni akarod Krisztus testét? Ne menj el mellette, ha ruhátlan: és ne itt, a templomban tiszteld meg selyemruhákkal, hogy odakinn, ahol fázik és mezítelen, elmenj mellette.”⁴⁰

Az életnek szóló szeretetszolgálatnak nagyon egységesnek kell lennie: nem tűrheti a pártoskodást vagy diszkriminációt, mert az emberi élet minden szakaszában és helyzetében szent és sérthetetlen; oszthatatlan érték. Tehát az egész életet és mindenki életét kell gondjainkba venni. Sőt, még mélyebbre hatolva az élet és a szeretet gyökeréig kell elmenni.

Minden férfi és nő mélyeséges szeretetéből kiindulva fejlődött ki a századok során *a szeretet rendkívüli történelme*, mely az egyházi és a polgári életbe számos, az elfogulatlan szemlélőben csodálatot keltő szervezetet hozott létre az élet szolgálatára. Olyan történet ez, melyet megújult felelősségérzettel minden keresztény közösségnek folytatnia kell, sokféle lelkipásztori és szociális tevékenységgel. Meg kell valósítani a *születő élet gondozásának* diszkrét és hatékony formáit, különleges gonddal azokra az édesanyákra, akik még az apa támogatása nélkül is világra merik hozni gyermeküket és nevelik őt. Hasonló gondoskodást igényelnek a kitaszítottak, a szenvedők, s egész különösen az öregek.

XVI. Benedek pápa: Deus caritas est

vö. Lk 10,25-37

14. De most még egy további igazságra kell figyelniünk: a szentség „misztikájának” szociális jellege van. A szentáldozásban ugyanis én magam is úgy egyesülök az Úrral, mint az összes többi áldozó: „Egy kenyér ez. Azért vagyunk mi sokan egy test, mert valamennyien egy kenyérben részesedünk” – mondja Szent Pál (1Kor 10,17). A Krisztussal való egyesülés egyidejűleg egyesülés mindazokkal, akiknek Ő

³⁸ Vö. Lk 10,29–37

³⁹ Mt 25,40

⁴⁰ In Matthaëum homilia 50,3. PG 58:508

ajándékozza magát. Krisztust nem birtokolhatom egyedül, csak másokkal közösségben, akik már az övéi, vagy az övéi kell, hogy legyenek. A szentáldozással kiemel önmagamból és magához, ugyanakkor a többi keresztténnyel egységbe von. „Egy test” leszünk, egygé olvadt létező leszünk. Az istenszeretet és a felebaráti szeretet most valóban egyesül: a megtestesült Isten von mindnyájunkat önmagába. Ebből érthető, miért lett az agapé az Eucharisztianak is neve: benne Isten agapéja testileg jön hozzánk, hogy bennünk és általunk tovább hasson. Csak ezen a krisztológiai-szentségi alapon lehet helyesen megérteni Jézusnak a szeretetről szóló tanítását. Az, hogy a Törvényt és a Prófétákat az isten- és a felebaráti szeretet kettős parancsára vezeti vissza, hogy az egész hívő létet erre a megbízatásra összpontosítja, nem puszta morál, mely a Krisztusba vetett hit és az Ő szentségi jelenléte mellett önállóan megállna; hanem a hit, kultusz és étosz egyetlen valóságként hatják át egymást, mely az Istennel való találkozásban agapévé alakul. A kultusz és étosz megszokott szembeállításával ezzel magától eltűnik: magában a „kultuszban”, az eucharisztikus közösségben van jelen a szeretettség (a szeretet, amit kapunk) és a szeretet továbbadása. Az az Eucharisztia, mely nem válik tevékeny szeretetté, önmagában töredékes. És fordítva – amint ezt az alábbiakban még részletesebben át kell gondolnunk – a szeretet „parancsa” egyáltalán azért lehetséges, mert nem puszta követelmény: a szeretet azért „parancsolható”, mert előzően ajándékba kaptuk.

Ezen az alapon kell Jézus nagy példabeszédeit megértenünk. A dúsgazdag (vö. Lk 16,19-31) a kárhozat helyén azért jajgat, hogy vigyék hírül a testvéreinek, mi történt övele, aki a szükségét szenvedő szegényen egyszerűen keresztülnézett. Jézus szinte folytatja ezt a jajkiáltását és felénk mondja, hogy figyelmeztessen, s ezáltal a helyes útra tereljen bennünket. Az irgalmas szamaritánus példabeszéde (vö. Lk 10,25-37) mindenekelőtt két fontos dolgot közöl. A „felebarát” addig alapjában az izraelitákat és az Izrael földjén megtelepedett idegeneket, azaz egy ország és egy nép szolidáris közösségét jelentette. Most ez a határ eltűnik: mindaz, akinek szüksége van rám, s akin segíteni tudok, a felebarátom. A „felebarát” fogalma egyetemessé válik, mégis konkrét marad. Annak ellenére, hogy minden emberre kiterjed, nem egy kötelezettségek nélküli távszeretet kifejezője, hanem itt és most gyakorlati beavatkozásomat követeli. Az Egyház feladata marad, hogy e távoli és közeli pontok összekapcsolását mindig újra értelmezze tagjai gyakorlati életében. S végezetül hangsúlyozottan kell említenünk az utolsó ítélet nagy példázatát (vö. Mt 25,31-46), amikor a szeretet válik egy-egy emberi élet értéke vagy értéktelensége fölötti végső ítélet mércéjévé. Jézus azonosítja magát a szükségét szenvedőkkel: az éhezőkkel, a szomszédokkal, az idegenekkel, a ruhátlanokkal, a betegekkel és a foglyokkal. „Amit

egynek a legkisebb testvéreim közül tettetek, nekem tettétek” (Mt 25,40). Az isten- és felebaráti szeretet összeolvad: a legkisebbekben magával Jézussal és Jézusban Istennel találkozunk.

vö. Lk 10,31

25. Ezen a ponton két lényeges fölismerést fogalmazhatunk meg eddigi megfontolásainkból:

a) Az Egyház lényege hármasságban mutatkozik meg: Isten Igéjének hirdetése (kerygma-martyria), a szentségek ünneplése (leiturgia), a szeretet szolgálata (diakónia). E három feladat kölcsönösen föltételezi egymást, és nem szakíthatók el egymástól. A szeretetszolgálat az Egyház számára nem valamiféle jótékonyság, amit másokra is rá lehetne bízni, hanem a lényegéhez tartozik, tulajdon lényegének mellőzhetetlen kifejezése.⁴¹

b) Az Egyház Isten családja a világban. Ebben a családban nem lehet szükségét szenvedő. Ugyanakkor a caritas-agape felülmúlja az Egyház határait: az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszéd a mérce, mely a szeretet egyetemességét mutatja; a szeretetét, mely a rászoruló felé fordul, akivel az ember „véletlenül” (vö. Lk 10,31) találkozik, bárki legyen az. A szeretet parancsának ezen egyetemességét tiszteletben tartva van sajátosan egyházi feladat is – az a feladat, hogy az Egyházban, mint egy családban, egyetlen gyermek sem szenvedhet ínséget. Ebben az értelemben érvényes a Galata-levél részlete: „Ezért amíg időnk van, tegyünk jót minden emberrel, de különösen hittestvéreinkkel” (6,10).

Ferenc pápa: Üzenet a béke 49. világnapjára

vö. Lk 10,29-37; vö. Lk 10,31.32

A közömbösségből az irgalmasságba: a szív megtérése

5. Amikor egy évvel ezelőtt, a Béke Világnapjára küldött üzenetemben, amelynek címe „Már nem rabszolgák, hanem testvérek vagytok” volt, felidéztem az emberi testvériség első bibliai képét, vagyis Káin és Ábel történetét (vö. Ter 4,1-16), arra próbáltam felhívni a figyelmet, hogy miképpen árulta el Káin ezt a testvériséget. Káin és Ábel testvérek, ugyanabból az anyaméhből származnak, ugyanaz a

⁴¹ vö. Püspöki Kongregáció: Apostolorum successores. A püspökök lelkipásztori szolgálatának Direktóriumuma (2004. február 22.) 194. p. Róma, 2004: 205.

méltóságuk és mindkettőjüket a maga képére és hasonlatosságára alkotta az Isten, mégis megszakad a teremtettségből fakadó testvériségük. „Káin nem csupán képtelen elviselni testvérét, Ábelt, hanem féltékenységében meg is öli őt”⁴². A testvérgyilkosság az árulásnak a formája, és az, hogy Káin elutasítja Ábel testvér voltát az első szakítás a testvérség, szolidaritás és kölcsönös tisztelet családi kapcsolatával.

Isten ekkor közbeavatkozik, hogy figyelmeztesse az embert felelősségére a felebarátja iránt, éppen úgy, ahogyan ezt Ádám és Éva, az ősszülők esetében is tette, amikor ezek megszakították a közösséget a Teremtővel. „Ekkor az Úr megkérdezte Kaint: 'Hol van a testvéred, Ábel?' Ő így válaszolt: 'Nem tudom; talán őrzője vagyok testvéremnek?' Erre ő ezt mondta: 'Mit tettél? Testvéred vére felkiált hozzám a földről'" (Ter 4,9-10).

Káin azt állítja, hogy nem tudja, mi történt testvérével, hogy nem az őrzője. Nem érzi magát felelősnek a másik életéért, a sorsáért. Úgy érzi, nincsen hozzá köze. Közömbös testvére iránt, noha közös eredet köti őket össze. Milyen szomorú ez! Mekkora testvéri, családi, emberi dráma! Ez az első megnyilvánulása a testvérek egymás iránti közömbösségének. Isten viszont nem közömbös: Ábel vérének nagy az értéke az ő szemében és számon kéri ezt Káintól. Isten tehát úgy mutatkozik meg már az emberiség történetének kezdetekor, mint olyasvalaki, akit érdekel az ember sorsa. Amikor később Izrael fiai fogságban vannak Egyiptom földjén, Isten ismét közbelép. Így szól Mózeshez: „Láttam Egyiptomban élő népem nyomorúságát és hallottam a munkafelügyelőkre vonatkozó panaszát; igen, ismerem szenvedését. Azért szálltam le, hogy kiszabadítsam az egyiptomiak hatalmából, és hogy kivezesse arról a földről egy szép, tágas országba, egy tejjel-mézzel folyó országba” (Kiv 3,7-8). Fontos megfigyelnünk az igéket, amelyek Isten fellépését írják le: lát, hall, ismer, leszáll és megszabadít. Isten nem közömbös. Figyel és cselekszik.

Ugyanilyen módon leszállt az emberek közé Isten Fiában, Jézus Krisztusban, megtestesült és szolidárisnak mutatkozott az emberiséggel mindenben, kivéve a bűnt. Isten azonosult az emberiséggel: „ő elsőszülött a sok testvér között” (Róm 8,29). Nem elégedett meg annyival, hogy tanítsa a tömeget, hanem gondoskodott az emberekről, különösképpen, amikor azt látta, hogy éhesek (vö. Mk 6,34-44) vagy nincsen munkájuk (vö. Mt 20,3). Tekintetét nem csak az emberekre vetette, hanem a tenger halaira, az ég madaraira, a kicsiny és nagy növényekre és a fákra: magához

⁴² Üzenet a Béke Világnapjára 2015, 2.

ölelte az egész teremtett világot. Ő bizonyosan lát mindent, de nem elégszik meg ennyivel, mivel megérinti az embereket, beszél velük, cselekszik érdekükben és jót tesz azokkal, akik segítséget szenvednek. És ez sem elég: megindul és sír miattuk (vö. Jn 11,33-44). Azért tevékenykedik, hogy véget vessen a szenvedésnek, a szomorúságnak, a nyomornak és a halálnak.

Jézus azt tanítja nekünk, hogy legyünk irgalmasak, mint az Atya (vö. Lk 6,36). Az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédében (vö. Lk 10,29-37) elénk tárja, hogy van, aki nem nyújt segítséget embertársa súlyos szükségében: „észrevette, de elment mellette” (vö. Lk 10,31.32). Ugyanakkor ezzel a példával arra szólítja fel hallgatóit, különösképpen tanítványait, hogy tanuljanak meg megállni a világ fájdalmai mellett, hogy enyhítsenek azokon, gyógyítsák mások sebeit azokkal az eszközökkel, ami rendelkezésükre áll, kezdve az idejükön, számos elfoglaltságuk közepette. A közömbösség gyakran a kibúvókat keresi: rituális előírások mögé bújik, azzal takarózik, hogy rengeteg dolga van, hivatkozik a feszülő ellentétekre, amelyek távol tartják az egyik embert a másiktól vagy az előítéletekre, amelyek meggátolnak bennünket abban, hogy közeledjünk egymáshoz.

Az irgalmasság Isten szíve. Éppen ezért azoknak a szíve is kell, hogy legyen, akik a gyermekei, és így nagy családjá tagjainak vallják magukat, s ez a nagy szív erősen dobog ott, ahol veszélyben van az ember méltósága, vagyis istenképisége. Jézus figyelmeztet rá bennünket: a szeretet a többi ember iránt, legyen bár szó idegenekről, betegekről, foglyokról, hajléktalanokról, sőt az ellenségeinkről az a mérce, amellyel Isten megítéli cselekedeteinket. Ettől függ örök sorsunk. Nem kell tehát meglepődnünk azon, hogy Pál apostol felszólítja a római keresztényeket, hogy örvendjenek az örvendezőkkel és sírjanak a sírókkal (vö. Róm 12,15), vagy azt ajánlja a korintusi testvéreknek, hogy tartsanak gyűjtéseket a szolidaritás jegyében az Egyház szenvedő tagjai számára (vö. 1 Kor 16,2-3). Szent János pedig ezt írja: „Hogyan marad meg Isten szeretete abban, aki – bár bőven van neki a világ javaiból –, mégis, amikor látja, hogy testvére segítséget szenved, elzárja előle a szívét?” (1 Jn 3,17; vö. Jak 2,15-16).

Ezért van, hogy „a hitelesség szempontjából döntő, hogy az Egyház és igehirdetése az irgalmasságot elsőként élje és tanúsítsa. Nyelvezetének és gesztusainak közvetítenie kell az irgalmasságot, hogy behatolhasson az emberi szívekbe, és arra indítsa őket, hogy megtalálják az Atyához visszavezető utat. Az Egyház első igazsága Krisztus szeretete. Az Egyház ennek a megbocsátó és önátadó szeretetnek a

szolgálója és közvetítője az emberek között. Éppen ezért, ahol az Egyház jelen van, ott nyilvánvalóvá kell válnia az Atya irgalmasságának. Plébániáinkon, közösségeinkben, társulatainkban és mozgalmainkban – egyszóval bárhol, ahol keresztények élnek, mindenkinek rá kell találnia az irgalmasság oázisára”⁴³.

Így tehát nekünk is az a feladatunk, hogy a szeretet, az együttérzés, az irgalmasság, a szolidaritás valódi életprogramunkká, magatartásunk stílusává váljon az egymáshoz fűződő kapcsolatainkban⁴⁴. Ehhez a szív megtérésére van szükség, vagyis arra, hogy Isten kegyelme átalakítsa kő szívünket hús szívvé (vö. Ez 36,26), amely képes megnyílni a többi ember felé hiteles szolidaritást mutatva. Ez ugyanis sokkal több, mint „holmi szánalom és bizonytalan irgalmasság vagy felületes részvét annyi szenvedő ember iránt”⁴⁵. A szolidaritás „eltökélt akarat a közjó szolgálatára, állandó gondoskodás róla, azaz mindenkiről külön-külön és összességében, mert mindnyájan felelősek vagyunk egymásért”⁴⁶, mivel az együttérzés a testvériségből fakad.

Ha ezt értjük alatta, a szolidaritás az az erkölcsi és társadalmi magatartás, amely leginkább megfelel annak a kihívásnak, amit korunk sebei jelentenek, valamint annak a tagadhatatlan kölcsönös függésnek is, amely egyre inkább összeköti a globalizált világban az egyes ember és közössége egy meghatározott helyen zajló életét a világ összes többi férifijának és nőjének életével⁴⁷.

⁴³ Az Irgalmasság Rendkívüli Szentévtét meghirdető pápai bulla, *Misericordiae Vultus*, 12.

⁴⁴ vö. Uo., 13.

⁴⁵ II. János Pál, *Sollicitudo rei socialis* enciklika, 38.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ vö. uo.

2.3. Liturgikus vonal

Az evangéliumi szakasz kapcsolódási pontjai a szentmise szertartásának egyéb szövegeivel

A mai *evangélium* (Lk 10,25-37) az irgalmas szamaritánus egyedül Lukácsnál olvasható, gyakran idézett és nagyhatású történetét beszéli el, kiegészítve az előtte olvasható és hozzá kapcsolódó kérdést az üdvösség elnyerését illetően, mely kiemeli szeretet törvényének elsődleges és alapvető voltát.

A *kezdő könyörgés* azért imádkozik, hogy Krisztus követéséhez méltóan tudjunk élni: „Add meg híveidnek, hogy elutasítsunk mindent, ami a keresztény névvel ellenkezik, és vállaljuk, ami méltó hozzá”. Az *olvasmány* (MTörv 30,10-14) a törvényről szól, mely „Egészen közel van hozzád a törvény, a szádban és a szívedben, így hozzá szabhatod tetteidet”. Kapcsolatba hozható az evangéliummal azt illetően is, hogy az embertársaink mindig ott vannak mellettünk, így a felebaráti szeretet gyakorlásának sürgető volta is mindig aktuális és jelenvaló.

A két választható *válaszos zsoltár* közül az *első* (Zsolt 68,14 és 17.30-31.33-34.36ab és 37) az irgalmas szamaritánus példabeszédével összhangban az Úr irgalmasságát hirdeti, mely indítékot ad arra, hogy mi is hozzá hasonlóan járjunk el életünk során. „Én azonban szegény vagyok és szenvedek, de szabadításod, Istenem, fölemel engem... Mert az Úr meghallgat minden szegényt, és foglyait nem hagyja magukra”. A *második* választható *válaszos zsoltár* (Zsolt 18,8.9.10.11) pedig az Isten törvényének nagyságát és jóságát hirdeti: „Az Úr végzése igaz, megvidámítja a szívet... Az Úr parancsa világos, fényt nyújt a szemnek... Értékesebb az aranynál, és a legdrágább drágakőnél. Édesebb a méznél, a csorduló lépes méznél”. Az *alleluja vers* (Jn 6,63c. 68c) szintén az Úr tanítását dicséri, melynek magja a mai evangéliumban található összefoglalva: „Uram, tanításod lélek és élet, örök életet adó igéid vannak”.

Ezt megelőzően még a *szentleckét* (Kol 1,15-20) hallhatjuk, mely Jézus Krisztus szerepét hirdeti, aki „előbb van mindennél, és minden benne áll fenn”. Az Ő tanítása az önfeláldozó szeretet köré rendeződik, mely, ha szenvedés, vagy erőfeszítés árán is, de békességet szerez az embereknek. „Ő a testnek, az Egyháznak a feje. Ő a kezdet, az elsőszülött a halottak közül, hogy övé legyen az elsőség mindenben”, így egyedül az Ő parancsa és életpéldája a követendő út számunkra.

A jézusi útmutatás követésének tisztaságáért fohászkodunk az *egyetemes könyörgésekkel*. A bevezető papi könyörgés az „emberszeretetet kegyelmét” kéri az Úrtól. Majd az a kérés hangzik el, „Hogy az Egyház pásztorai ne a holt betű, hanem az éltető Lélek szolgálói legyenek!” (első könyörgés) – ahogyan az evangéliumi szamaritánus példáján láthattuk. A többi könyörgés hasonlóan a példabeszédhez kapcsolódóan, a segítő szeretet kapcsán hangzik el: „Hogy az államok vezetői a

segítő szeretet szellemében gyakorolják hatalmukat!” (második könyörgés); „Hogy egyházközségünk hívei mindig készen álljanak embertársaik megsegítésére!” (harmadik könyörgés); „Hogy betegeink és magukra maradó embertársaink ne legyenek irgalmas segítség nélkül” (negyedik könyörgés); „Hogy kegyelmeddel segíthessük mindazokat, akiket a bűn kifosztott és megsebesített!” (ötödik könyörgés); „Istenünk! Segíts kegyelmeddel, hogy ne az önzés és részvétlenség vezessen bennünket, hanem a segítő szeretet legyen életünk legfőbb gondja!” (papi záró könyörgés).

2.4. Pedagógiai vonal

2.4.1. Tantörténet

„Mit gondolsz, e három közül ki volt az igazi felebarátja annak, aki a rablók kezébe került? Aki irgalmas szívű volt iránta” – felelte. Jézus így folytatta: „Menj és tégy te is hasonlóképpen.” (Lk 10,36-37)

Az öreg néni

- Magával utazott az öreg néni, ugye? - kérdezte a kalauz, miközben elvette tőlem a menetjegyet.

Bólintottam.

- Minden reggel felszál erre a vonatra. Majd keres valakit, és mindig gondosan ügyel arra, hogy olyan ember legyen, akivel még nem találkozott. Kiválaszt egy idős hölgyet vagy egy fiatal fiút, nem számít neki se a kor, se a származás, csak, hogy

legyen egy üres hely mellette. Leül, és a tíz perc alatt, míg megérkezünk a szomszéd faluba, egy pillanatra sem csukja be a száját. Borzalmas egy öregasszony - jegyezte meg gúnyosan.

- Engem egyáltalán nem zavart. Csak egy beszédes néni, nem több. A kalauzt láthatóan nagyon meglepte, hogy nem helyeseltem és nem értettem egyet vele. Visszaadta a lekezelt jegyet, majd elindult kifelé. Az ajtóban azonban váratlanul megfordult:

- Tudja, a legérdekesebb az, hogy egyetlen kenyérért kel útra minden reggel. Ő mondta nekem egyszer, azért teszi, mert a szomszéd faluban finomabbat süt a pék.

- A kenyér csak ürügy. Nem ez a valódi oka, hogy minden reggel vonatra száll. A férfi meglepetten lépett vissza a folyosóról, levetette kalapját, majd leült velem szemben. Érdekelte, mit tudhat egy utas egyetlen út alapján, amit ő hónapok alatt nem vett észre

- Akkor mi lenne a valódi ok?

- Az a tíz perces út, míg a vonat az egyik faluból a másikba ér. Neki az utazás nem a szükséges rossz, mint legtöbbünknek, akik itt ülünk a fülkékben, és percenként többször figyeljük az óránkat, hátha attól majd gyorsabban telik az idő. Őt az a tíz perces út tartja életben, és nem a kenyér, amit hazavisz. A történetei táplálják, melyeket újra és újra átél, mialatt meséli nekem, vagy épp magának. Tudja, én csodálom őt, hogy mindennap korán felkel egy beszélgetésért. Feladhatná ő is, panaszkozhatna, hogy fáj a lába, és milyen keserű minden este, mikor magányosan fekszik le, de nem mondja, ahogy azt sem, mennyire fájdalmas reggelente erőt meríteni megtépzott lelkéből, hogy bal lába után a jobbal is lépjen. A szavai, de még a tekintete is végig csak azt suttogja, ő még élni akar. Csak egy kíváncsi szempár kell neki tíz percre. Ezt pedig nem tagadhatjuk meg tőle, nem igaz?

- Ma szerda van. Maga megadta neki, hogy legyen csütörtöke is. Remélem, holnap felszáll valaki, aki a pénteket is megteremti.

Azzal felvette kalapját, majd kísértelt az ajtón. Folytatta a munkáját, és én soha többé nem láttam.

Forrás: http://www.kalazanci.ro/tortenetek.html#Az_%C3%B6reg_n%C3%A9ni

Kép: <https://goodstock.photos/wp-content/uploads/2017/07/Young-Man-Old-Woman-Talking-onTrain.jpg>

A mosoly

Antoine de Saint-Exupéry a spanyol polgárháborúban is részt vett a köztársaságiak oldalán. Ez az időszak ihlette „A mosoly” (Le sourire) című elbeszélését. A történet szerint ellenséges fogságba esett, és börtönbe zárták. Őrei rideg tekintetéből és a durva bánásmódból biztosra vette, hogy másnap kivégzik. Így gondolkodott az író:

Nem volt kétséges, hogy halálra szánnak. Remegtem az idegességtől. A zsebeimben kutattam, hátha maradt valahol egy cigaretta a motozás után. Találtam is egyet, de reszkető ujjammal alig tudtam az ajkamhoz emelni. Ekkor ráeszméltem, hogy gyufám sincs, elvették tőlem.

Cellám rácsán át az őrré néztem. Ügyet sem vetett rám. Végtére is ki törődik egy senkivel, egy hullajelölttel? Spanyolul kiszóltam neki:

- Nem tudna tüzet adni, kérem?

Felém pillantott, vállat vont, és odajött, hogy meggyújtsa a cigarettámat. Eközben a tekintetünk óhatatlanul találkozott. Ebben a pillanatban elmosolyodtam. Nem tudom miért tettem. Talán az idegességem miatt, talán azért, mert amikor testközelbe kerülünk valakivel, nehéz megállni a mosolygást. Akárhogy is, mosolyogtam. Ebben a másodpercben mintha egy szikra húzott volna ívet a két szív, a két emberi lélek között. Nyilván önkéntelenül az őrré is viszonzta mosolyomat a rácson túlról. Már felparázslott a cigarettám, de ő ott maradt a közelemben, egyenesen a szemembe nézett, és egyre mosolygott.

Én is tovább mosolyogtam, most már abban a tudatban, hogy nem egyszerűen egy börtönőrt, hanem egy embert látok magam előtt. A tekintete mintha új távlatokat nyert volna.

- Van gyermeke? - kérdezte.

- Igen, nézze - vettem elő a tárcámat, és idegesen kotorásztam benne a családi fotók után. Ő is előhúzta gyerekei képét, és arról beszélt, milyen jövőt tervez nekik. A szemem megtelt könnyel. Elmondtam neki mennyire félek, hogy nem láthatom többé viszont a családomat, nem láthatom felnőni a gyermekeimet. Az ő szemébe is könnyek szöktek.

Hirtelen egy szó nélkül kinyitotta a zárka ajtaját, és némán kiengedett. Kivezetett az épületből, nesztelenül a kertek alatt, kikísért a városból.

A település szélén elengedett, s továbbra is szótlánul, sarkon fordult és otthagytott.

Forrás:http://www.kalazanci.ro/tortenetek.html#Ac%C3%A9lozd_meg_magad_%C3%A9s_menj_tov%C3%A1bb!

2.4.2. Evangélium témáját feldolgozó versek

Gerő Sándor- A samaritánus titka

Szenvedő felebarátján
miért segített a Samaritánus?

Mert jó volt a *szeme*.

Meglátta a könnyeket,
és a véres, halálos sebet,
mit más nem gyógyíthat,
csak a felebaráti szeretet.

Mert jó volt a *szíve*.

A nemes lelkek törvénye szerint
örült, hogy segíthetett.

Jutalmat nem várt,
mert az volt a jutalma,
hogy életet menthetett.

Mert erős volt a *keze*.

Mégis gyöngéden emelte
nemes terhét, le nem ejtve.

Keze a vértől nem volt tiszta,
de ez a vér tisztított
mert nem ő ontotta.

Mert jó volt a *lába*.

Kész volt gyalog menni,
a beteget figyelve,
Nem akart addig pihenni,
míg felebarátját el nem helyezte,
a vendégfogadó házba.

Istenem, adj nekem is
jó szemet, szívet, kezet, lábat,
mert az élet jerikói útján
vérző testvéreim engem is várnak!

2.4.3. Evangéliumhoz kapcsolódó festmény

Pelegrin Clavé Y Roque: Az irgalmas szamaritánus (1838)

2.4. Kérdések az evangéliumhoz

- Felebarátként tekintek-e azokra az emberekre, akik bosszantanak, esetleg bántanak, vagy akiknek nem tudom elfogadni a véleményét, nézeteit?
- Hogyan fordulok oda ahhoz az emberhez, aki éppen mellettem van?

3. Oratio – imádság

A szentmise első könyörgése

Istenünk, te megmutatod igazságod fényét a tévelygőknek, hogy visszataláljanak a helyes útra. Add meg híveidnek, hogy elutasítsunk mindent, ami a keresztény névvel ellenkezik, és vállaljuk, ami méltó hozzá. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké.

Evangeliumhoz kapcsolódó fohász

Mennyei Atyám, Jézus nevében kérlek, küldd el Szentlekedet, hogy minden emberben meglássam Fiadat, s testvérként tudjak felé lépni. Ámen.

4. Contemplatio – szemlélődés

Fotó az evangéliumi szakaszhoz

<https://www.berealyou.com/lifestyle/how-to-help-needy-and-poor/1205/>

5. Condivisio – megosztás

Örömhír megfogalmazása: Nekem ebben a szakaszban az az örömhírem, hogy...

- Én is felebarátja vagyok másoknak, Jézus felém is így küldi gyermekeit.
- Az Úr hozzám is lehajolt, hogy gyengéden felemeljen, felszabadítson, örök életet adjon.

6. Actio – tettekre váltás

Tanúságtétel megfogalmazása: Az evangéliumi szakasz arra ösztönöz, hogy...

- Jézus szavai nekem szólnak: „Menj és tégy te is hasonlóképpen.”
- Forduljak testvérként a mellettem lévő embertársam felé!